

KROPPSÖFNINGAR OCH LEKAR.

1881

THE PUBLISHERS

Digitized by the Internet Archive
in 2016

<https://archive.org/details/b28139069>

Öfningar och kroppsliga färdigheter.

Kroppsöfningar.

Att gå. När man går, bör man föra sin kropp otvunget, icke slänga sina armar hit och dit, utan röra dem naturligt fram och tillbaka i marschrigtningen, så att höger arm och venster ben, venster arm och höger ben följas åt. Knäet sträckes vid hvarje steg, tåen vändes något utåt, och hela fotsulan sättes nästan på en gång mot jorden. Tåen lyftes blott så mycket, att man undgår att snafva, och hälen föres 2 till 3 tum från marken.

Kroppen hålles litet framåtlutad, med rak rygg, tillbakadragna skuldror och högburet hufvud. Går man ensam, kan man lämpa stegens storlek efter sin egen bekvämlighet, men gå två eller flere tillsammans, böra de söka komma öfverens såväl om stegens längd, som hastighet. På en fottur skall man snart nog märka, att man går mycket lättare, när man går i takt. Det är ingen fördel att taga mycket långa eller mycket hastiga steg, då man icke kan hålla ut dermed i längden; en jern rask gång är den, som minst anstränger

och hastigast leder till målet. Militärmarsch är 116 steg à 28 tum i minuten, hvilket ungefär svarar mot en hastighet af en mil på två timmar.

Huru långt en gosse kan gå på dagen under en fotvandring, beror naturligtvis på omständigheterna, så att derom ingen allmän regel kan uppställas. Men deremot finnas några försigtighetsreglor, som böra iakttagas. Framförallt bör man på en fottur sörja för att fötterna icke få skafsår eller tryckas, och derföre under gången låta tyngden falla förnämligast på hälen. Man bör hafva stöflar, som passa väl, ofta tvätta sina fötter och, om de begynna att bli ömma, ingnida dem med litet bränvin. Vidare bör man icke gå så våldsamt, att man blir utmattad. Såriga fötter och utmattning har förstört nöjet vid mången lustvandring. I sin ränsel bör man ej medtaga mer än det aldra nödvändigaste; man ihågkomme, att hvarje öfverflödigt skålpund medför en onödig ansträngning. Ränseln bör hänga lika på båda axlarne och temmeligen lågt, d. v. s. ned mot korsryggen. Efter hvarje fullbordad marschtimme göres 5 till 10 minuters rast.

Militärer begynna alltid marschen med venstra foten; detta böra också andra göra, isynnerhet när man skall gå flere i rad; man slipper då trampa hvarandra på hälarne.

Att löpa. Skall man röra sig hastigare, löpa, springa, lutas kroppen litet framåt, hufvudct böjes något tillbaka, och språnget begynner. Härunder lyftes foten endast obetydligt från jorden, som beträdes med

hela foten; armarnes rörelse är såsom vid gång. Hela rörelsen bör vara jemn, icke hoppande.

Många bruka slänga fötterna högt upp bakom sig, när de löpa. Detta ser illa ut, minskar farten och är mycket ansträngande. Skall man springa långt, må man spara på sina krafter, ty man kommer hastigare fram genom att löpa måttligt under hela tiden än genom att fjäska, så att man behöfver hvila och så åter begynna att löpa. Man bör andas genom näsan.

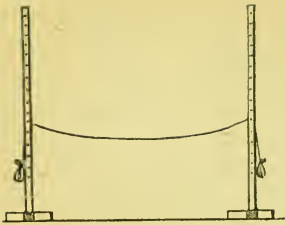
Flinka löpare drifva det i England till att springa $\frac{1}{2}$ mil på 20 minuter; våra soldater tillryggalägga under språngmarsch 200 steg i minuten.

Den nordamerikanska indianen Deerfoot, som förlidet år i England sprang i kapp med den engelska snabblöparen Jackson (Hjorten), sprang 12 engelska mil* på 94 minuter och 32 sekunder.

Att hoppa. Antingen man hoppar i längd, höjd eller djup, bör man alltid komma ned med slutna hälar, fötterna ungefär i rät vinkel, på- tå med böjda och utåt vridna knän och armarne något lyftade. Iakttaga man ej detta, kan man lätt skada sig. Att med ansprång hoppa 16 fot i längd är mycket af en vuxen man, likaså att hoppa så högt, som man sjelf är.

Vid öfningar i att hoppa på höjden brukar man ett s. k. språngställ, som består af tvenne upprättstående stolpar, försedda med små hål, i hvilka pinnar kunna flyttas upp eller ned efter behag. Dessa stolpar ställas ett stycke från hvarandra, och ett snöre med en sand-

* En engelsk mil = 5420 sv. fot.

påse i hvardera ändan lägges öfver två pinnar på passande höjd. Träffar man då snöret, i det man försöker att hoppa öfver det, är dermed ingen olycka skedd, ty det glider lätt ned från pinnarna, men hoppar man öfver en fastliggande stång, kan man lätt komma på näsan och svårt skada sig. När flere samtidigt öfva sig i att hoppa, böra de två, som sist hoppa, förbli stående framför stolparna, för att taga emot den, som hoppar, så att han icke faller, i det han når marken. Detta går säkrast till på det sätt, att de taga hvarandra i händerna och ställa sig framför snöret, der den hoppande bör komma ned. Faller han, så faller han i sina kamraters armar.

Att hoppa i djupet är, oaktadt dertill icke behöves någon kraftansträngning, svårare än att hoppa i höjd eller längd. Man är nemligen lätt utsatt för att mista jemnvigten och bör derfor hellre sörja för att man lutar framåt än tillbaka. Att man bör vara försiktig med, hvad grund man hoppar ned på, säger sig sjelft.

Att klättra upp och ned. Man griper om stången med begge händerna, så högt, man kan nå, sluter högra (venstra) benets knä och vrist mot den ena sidan och venstra (högra) benets häl och vad mot andra sidan af stången. Kroppen häfves genom armarnes

böjning, benen lyftas utan att fullt släppa stången, hvarefter de åter tryckas hårdt in till densamma, så att händerna kunna skiftevis flyttas högre upp.

När man skall gå ned, kan man antingen lösgöra benen helt och hållet och gå ned på armarne ensamt eller ock låta dem löst anligga mot stången såsom förut, så att kroppen glider sakta ned utefter densamma, medan händerna flyttas den ena under den andra. Härunder är alltid en arm krokig. Man bör akta sig för att hasa sig ned på händerna, ty derigenom kan man lätt skada dem.

På samma sätt kan man klättra upp och ned på en lina.

Armgång på lina eller stång. Skall man gå uppåt en lina eller stång endast med armarne, griper man om densamma och häfver sig upp, så att ansigtet kommer i höjd med händerna, som derpå flyttas vexelvis, den ene öfver den andra, medan armarne hela tiden hållas böjda. Benen böra hållas slutna och raka. I det den ena handen flyttas öfver den andra, bör man icke gripa så högt upp, att armen derigenom alldeles utsträcker, ty derigenom förlorar man kraft att lyfta sig upp.

Nedåt går man på samma sätt, blott att den ena handen då flyttas under den andra.

Att hoppa med stång. Stången gripes så, att högra (venstra) handen med tummen uppåt omfattar

densamma i höjd med hufvudet, och venstra (högra) handen med tummen nedåt, ungefär $1\frac{1}{2}$ aln från högra handen.

När man hoppar, tages ett raskt ansprång, och stången tryckes stadigt mot bröstet, i det hoppet göres.

För att med hjälp af stång hoppa nedåt erfordras en temmeligen stor armstyrka. Man bör begynna med små hopp och alltid förminska hoppet genom att gripa om stången så långt ned som möjligt.

Att gå på balancerstång är en af de farligare öfningarne och bör därför drifvas med försigtighet. Balancerstången bör framförallt icke vara högre från marken, än att, om den balancerande halkar och faller grensle deröfver, han icke må stöta grenen mot dess kant. Man bör gå med utsträckt arm och se på stångens ända, icke på sina fötter.

Med öfning kan man komma derhän, att kunna vända ute på ändan af stången och gå tillbaka, samt gå förbi hvarann, när två mötas på stången.

En mängd kroppsöfningar äro här icke omtalda, dels därför att de icke kunna tänkas drifna utan under

handledning och af flere, dels därför att de erfordra redskaper, som sällan äro i enskild mans ego.

Gymnastiska lekar och kampöfningar.

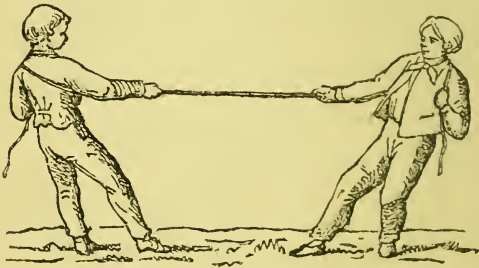
Af gymnastiska lekar och kampöfningar, i hvilka man lägger sin styrka eller vighet i dagen, har man en mängd. När man öfvar sig i dessa lekar med sina kamrater, må man icke med fusk eller knep söka att vinna någon otillbörlig fördel, likasom man bör väl akta sig för att sätta lif eller lemmar i fara genom att handla mot antagna regler.

Att hoppa bock. När många gossar äro tillsammans är detta en förträfflig lek, men som förutsätter icke så liten öfning i att voltigera. Man sätter det ena benet ungefär ett steg framför det andra, lutar sig framåt och stödjer en hand mot hvarvt knä. Man må icke se sig tillbaka. Den ena hoppar öfver den andra, och den som hoppade sist ställer sig upp på passande afstånd framför den andra.

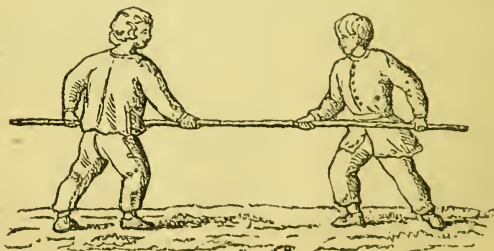

Dragkamp. De lekande dela sig i två partier, som hvardera griper i sin ända af en lång lina. Det ena partiet söker nu draga det andra öfver ett mellan båda uppdraget streck.

Dragkamp kan ock utföras af blott tvenne gossar, som då lägga linan snedt öfver ryggen, under den ena armen och öfver den andra axeln, och på hvardera af dessa ställen fatta den med närmaste hand. De kämpande kunna ock så fördelas, att en större gosse drar i linans ena ända och tvenne mindre i dess andra o. s. v.

Skuf- eller stötkamp. Tvenne gossar fatta med båda händerna i hvar sin ända af en några alnar lång och 2 à 3 tum tjock rund stång och söka dermed tränga (skufva) hvarandra tillbaka. Såväl stöt- som dragkamp bör utföras åt ömse sidor; detta gäller föröfrigt om alla gymnastiska rörelser och lekar, som kunna utföras tve-sidigt, hvilket vi härmed en gång för alla anmärka.

Brottning. Det gifs flere sätt att brottas, antingen med liftag, äfven kalladt ryggtag, eller med armtag, stundom äfven med s. k. krag- eller bringtag, hvilket sistnämnda dock är mindre lämpligt. Vid liftag fatta de kämpande hvarandra om lifvet med hvar sitt öfver- och undertag, d. ä. så, att båda få en arm öfver och en arm under den andras armar; med armtag åter fatta de hvarandra i öfre delen af armarne nära axlarne. Man kan slutligen äfven brottas i liggande ställning, hvilket tillgår sålunda, att de kämpande lägga sig ned på marken bredvid hvarandra och derefter båda söka antingen att få sin motståndare under sig eller att komma först upp.

Vid brottning på stående fot bör man stå med böjda knän och skilda fötter. Till undvikande af skada bör all brottning ute i det fria företagas på en mjuk gräsplan, från hvilken man omsorgsfullt undanröjt alla hårda och hvassa föremål, såsom stenar, glasbitar o. d.

Man kan vid brottning använda hela sin kraft, men man bör tillika tänka på, att det hela blott är en lek och därför hvarken bör sluta med ovänskap eller dermed att man tillfogar motståndaren skada.

Tornerkamp. Tvenne mindre gossar sätta sig upp på tvenne större gossars axlar, rida derefter mot hvarandra och söka i denna ställning få ikull hvarandra. Marken bör vara mjuk, så att den fallande ej stöter sig. För att med så mycket större säkerhet undvika skada, kan en gosse vara posterad bakom hvardera af de kämpande, för att taga emot honom, då han faller.

Att hoppa i lina. Två gossar fatta i hvar sin ända af en lina och ställa sig så nära hvarandra, att linan bildar en båge. Denna båge slänga de rundt om, så att den än nästan berörer marken, än är uppe i luften. Inuti den ring, som härvid uppkommer, hoppar så en eller flera gossar, och det gäller då att hoppa upp, när linan är vid jorden, och att icke hoppa så högt, att man träffas i hufvudet, när den går öfver.

Denna lek kan också gå för sig på så sätt, att man sjelf slänger ett snöre under sina fötter och öfver hufvudet, och drifves af mången till stor färdighet. I st. f. ett snöre kan man bruka ett tunnband, och de finnas, som kunna löpa och för hvart eller hvartannat steg hoppa genom tunnbandet.

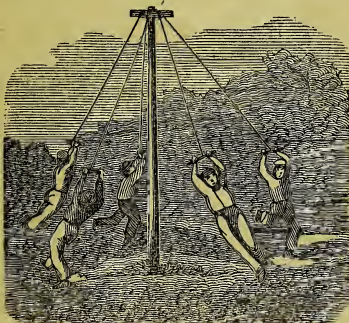
Enkelt hopp i höjden. En gosse tager ett snöre med en sandpåse i ändan och slänger det vågrätt i en ring kring sig, i det han vrider sig sjelf eller ömsar

snöret från hand till hand. Medan det så svänges, hoppa de andra gossarne öfver det.

Hallingkast. Man uppsätter en mössa eller dylikt på toppen af en stång och söker att med ena foten sparka ned densamma. För att få god fart och kunna hoppa högt svänger man sig ett par hvarf omkring, innan man hoppar. Stångens höjd bör naturligtvis lämpas efter de lekandes längd.

Att resa död man. En lägger sig på marken och gör sig styf. Konsten består nu i att han kan hålla sig alldeles styf, medan de andra resa honom upp.

Rundlopp. Man sätter en hög stång fast i marken. På toppen af stången är en stark jernpik, om-

kring hvilken ett tjockt jernstycke, som är större än stångens genomsnitt, kan röra sig med lätthet. Från

detta jernstycke nedhånga flera linor med tvårån i ändan. Man griper i dessa tvårån, låter kroppen hänga derpå och löper så rundt omkring stången, i det man blott berör marken med tårna. På detta sätt kan man göra stora steg, men man bör hålla sig väl fast och icke släppa, medan man är i stor fart. Har man en tid sprungit åt ena sidan, vexlar man och går åt den andra.

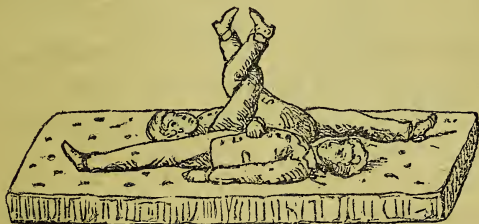
Infödingarne på Nya Zeeland roa sig ofta med rundlopp. Hos dem tillgår det på ett mycket enklare sätt, i det de blott hafva en hög mjuk stång, från hvars öfre ända tåg hänga ned, utan att vara fästade i någon rundgående jernrättning.

Armbrytning. Tvenne gossar ställa sig med samma sida vända mot hvarandra på ett afstånd af ungefär armens längd och framflytta närmast stående fötter, så att de med insidan beröra hvarandra. Derefter fatta de hvarandra med fullt grepp i handen, som tillhör den framflyttade fotens sida, så att tumme kommer inom tumme, händerna i höjd med axeln och midt emellan de kämpande. I denna ställning söker hvar och en nedtrycka sin motståndares hand till sidan, så att armen blir rak.

Fingerkrok. De kämpande lägga långfinger om långfinger och söka derefter draga hvarandra med sig. Föröfrigt är deras ställning i det närmaste lika med den, som intages vid armbrytning.

Knäkrok. Tvenne gossar lägga sig på ryggen bredvid hvarandra på en madrass eller mjuk gräsplan, med fötterna åt motsatt håll och så, att den enes axlar komma ungefär i jembredd med den andres höfter. Derpå hakas de hvarandra närmast varande armarne och benen om hvarandra, hvarefter båda genom ett hastigt och kraftigt ryck åt sig söka slå hvarandra hufvudstupa.

Gunga. En gunga kan man lätt göra sig sjelf, och när man håller sig väl fast kan man stå i gungan och gunga sig sjelf. Men, när man gör gungan, skall man sörja för att icke tågen afnötas. I tågens öfversta ändar böra jernringar insättas och dessa åter hänga i försvarliga jernkrokar, ur hvilka de icke kunna glida eller hoppa ur.

Att krypa under oket. Man tager en ungefär tre fot lång käpp i begge händer på så sätt, att hän-

dernas afvigsida vändes fram och käppen hvilat mot låren. Konsten är nu att, utan att käppen släppes, tråda fötterna, den ena efter den andra, öfver käppen. Man får då käppen bakom sig. I det man fortfarande håller fast, skall man derefter söka föra käppen öfver hufvudet och få den till att hvila på låren. Man har lof att låta käppen röra sig i händerna, men man får icke släppa den.

Tuppfäktning. Man sätter sig ned på marken, sticker en käpp under knäleden och sluter händerna tillsammans framför underbenet under käppens utstående ändar. I denna ej särdeles beqväma ställning söker man att sparka hvarandra öfverända med tårna.

Flere andra gymnastiska lekar äro så bekanta, att vi blott behöfva nämna dem: att väga salt, hjula, stupa kullerbytta, hoppa kråka, gå på händerna m. fl.

Simning.

För att hålla sig uppe i vattnet behöfva de fyrfota djuren blott utföra samma rörelse med benen, som när de gå, och de kunna derfor också simma, när de blott äro några dagar gamla. Så är det icke med menniskan; hon måste lära att simma, vänja sig att

bruka armar och ben på helt annat sätt i vattnet, än hon gör på land. Detta beror på människans kroppsbyggnad. Apan, som i sin benbyggnad har så stor likhet med människan, drunknar, om man kastar henne i vattnet. Om man har kunnat lära någon apa att simma, skola vi lemna osagdt, men att människan kan lära denna så nyttiga färdighet, är visst.

När man skall lära att simma, har man två svårigheter att öfvervinna, nemligen *fruktan för vattnet* och *de ovana rörelserna med armar och ben*.

Fruktan för vattnet försvinner snart, när man först har trotsat den några gånger och man har säkerhet för, att man icke löper någon fara. De nödvändiga rörelserna med armar och ben kan man emellertid lära på land och man har många exempel på att personer, som lärt sig utföra simrörelserna på det torra, ha kunnat simma första gången de kommit i vattnet.

Dessa öfningar, som böra ledas af en lärare, kunna vi icke i sin helhet här inlåta oss på, men vi vilja uppmana dem, som önska lära sig att simma, att någon tid flitigt öfva sig på ett sätt, som i väsentlig mån bidrager till att bringa dem öfver den svårighet, de hafva att samtidigt *skilja armarna och sluta benen* och omvänt *att sluta armarna och skilja benen* *.

1. *Armrörelser allena*. Eleverne stå uppställda på ett led med 6 à 8 fots mellanrum.

Läraren kommenderar: *Armrörelser* — *Ett!* Eleven tänker sig härvid liggande som vid vanlig simning;

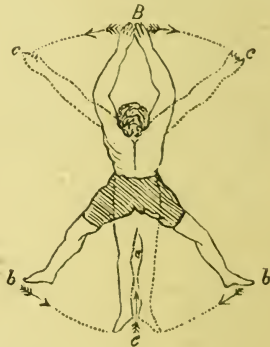
* Armarne äro förnämligast flytredskap, benen allena fortskaffningsredskap.

alltså: hufvudet böjes något bakåt, armar och händer intaga utgångsställningen Fig. 1, *A*, armarne framåt uppåt, nästan i plan med kroppen, fingrarna slutna och sträckta, flathanden obetydligt utåtvänd. På *Två!* uppsträckas armarne i ställningen Fig. 2, *B*. På *Tre!* föras armarne raka utåt, hvarvid de beskrifva bågarne *BC* och *BC*, och stanna i ställningen *CBC* Fig. 2. — Allt nästan i plan med kroppen och hvarje rörelse med omkring en sekunds hastighet. På repetition af

Fig. 1.

Fig. 2.

Ett! intaga armarne åter utgångsställningen Fig. 1, *A*; på *Två!* ställningen Fig. 2, *B*; på *Tre!* ställningen Fig. 2, *CBC* och så fortfarande tills det kommenderas *Hvila!*

2. *Benrörelser allena.* Eleverne parvis uppställda, den ene bakom den andre, den bakomstående med händerna stödjande sig på den framför ståendes axlar

— eller: samtliga stödjande sig på en dertill ungefär i höjd med skuldrorna horisontalt anbragt stång. Front mot läraren.

Kommando: *Benrörelser! Venstra (Högra) — Ett!* Det nämnda benet intager ställningen Fig. 1, *a*, knäet väl ut till sidan och så, att foten kommer upp till knäet på det ben, som man står på. På *Två!* lyftes låret ännu något, hvarunder knäet sträcker, som i Fig. 2, *b*. På *Tre!* föres benet med sträckt knä i bågen *bc* intill det, man står på. Vid repetition af *Ett! Två! Tre!* fortsättes öfningen, tills *Hvila!* kommenderas.

Likaså med högra (venstra) benet.

3. *Med en arm och ett ben på motsatt sida.* Stöd med en hand på kamratens skuldra eller på stången.

Kommando: *Med höger (venster) arm och venster (höger) ben — Ett!* Nämnde arm och ben intaga den förut förklarade utgångsställningen Fig. 1, *A* och *a*. På *Två!* uppsträcker armen, benet lyftes och sträcker derjemte, Fig. 2 *B* och *b*. På *Tre!* föres armen ut och benet in till det, man står på, Fig. 2 *C* och *c*. Förnyas på *Ett! Två! Tre!*, tills *Hvila!* kommenderas.

Likaså med andra armen och andra benet.

Härmed fortsättes tills full färdighet är uppnådd. Sedan någon säkerhet vunnits, sammansmältas tidsmåttan mer och mer nästan till ett tidsmått, en oafbruten rörelse af ungefär tre sekunders tidsutdrägt.

Sammansmältningen gäller isynnerhet om tidsmåttan *Två* och *Tre*. Man räknar alltså så här: *Ett! Två-Tre—e! Ett! Två-Tre—e!*

Liggande på magen tvärt öfver en med hö eller halm väl stoppad säck kunna eleverna också med lätt-
het någorlunda fullständigt företaga de ofvan under
punkten 3 beskrifna rörelser samtidigt med begge ar-
marne och begge benen, sålunda, att i Fig. 1 faller
A samman med *a*, i Fig. 2 *B* samman med *bb* och
CC samman med *c*.

Benrörelserna, som äro de svåraste att få rigtiga,
böra också inöfvas genom att låta eleven, när dertill
finnes läglighet, t. ex. på gräsmark eller ett rent golf,
lägga sig på ryggen och efter ofvan angifna instruktion
göra tidsmåttan 1, 2-3. Derigenom lärer han med
detsamma att simma på ryggen (Fig. 3, 4, 5); ty ben-
rörelserna äro i båda fallen desamma.

Fig. 3.

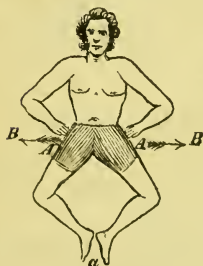

Fig. 4.

Det är lättare att simma på ryggen än på ma-
gen; ty hufvudet bäres då af vattnet, arm- och ben-
rörelserna äro då mera öfverensstämmande, andedrägten
friare, och kroppen bäres i sin konkava ställning (båg-

formigt uppåt) lättare af vattnet, äfvensom man då icke ser djupet under sig.

När eleven skall gå i vattnet, gör man derfor rättast i att först lära honom att *flyta*. Till den ändan sätter han sig på botten, så att vattnet räcker honom till halsen, lägger sig derpå med bakåtböjdt hufvud sakta baklänges, skjuter bröst och mage högt upp, nästan öfver vattnet, sträcker benen slutne, något sänkte, armarne längs sidan (Fig. 5) och trycker medelst små rullande * rörelser med flathanden mot vattnet nere vid låren, och på så sätt bäres han af vattnet. — Gör han nu de inlärdas benrörelserna, så skall han till sin öfverraskning finna, att han allaredan kan simma — så mycket, att han på detta sätt kan frälsa sig sjelf, om han af en händelse faller i vattnet. — På djupet, der eleven att börja med bör hållas i singördel, som icke må spännas trångt till, anbringas ringen, hvare tåget är fastgjordt, framför bröstgropen, och han intager den nyss beskrifna ställningen för att flyta, och derefter för att simma på ryggen.

Fig. 5.

Skall eleven derefter öfva bröstsimning, kan också detta ske, om ett långgrundt badställe finnes att tillgå. Han vadar nemligen så långt ut, att vattnet står honom nästan under armarne, vänder sig då mot land, framförer armarne som i Fig. 1, A, lägger sig fram-

* När händerna föras från sidorna vridas flathänderna utåt och tvärtom när de åter föras till sidorna.

stupa, gifver sig litet fart med fötterna från botten, gör andra och tredje tidsmättet med armarne, derpå alldeles liggande *Ett! Två-Tre—e!* som ofvan blifvit beskrifvet; benen alltid litet djupare än höften. Lugn andedrägt; andning genom näsan. — På djupt vatten brukas naturligtvis simgördeln, till dess eleven med lätthet och säkerhet kan simma 25 till 30 fot, förändra rigtning, vända sig på ryggen, derifrån åter på bröstet, samt *trampa vatten*, d. ä. stående upprätt i vattnet göra benrörelserna något hastigare än vanligt, hvilken färdighet ofta påfordras i begynnelsen, när man skall gripa sig fast i något, för att icke komma under och dervid förlora fattningen.

När man lärt att simma så mycket, att man fått tillräcklig tillit till sig sjelf, bör man icke längre vada ut i vattnet eller hoppa deruti på ett grundt ställe, utan med ens hoppa i på djupet. Detta kan ske antingen med fötterna eller hufvudet förut.

Hoppar man med fötterna förut, böra dessa slutas tillsammans och armarne hållas intill sidan. Kroppen hålles lodrätt.

Störtar man sig i vattnet med hufvudet förut, bör man framsträcka händerna tillsammans framför detta, för att bryta vattnet. I början bör man icke hoppa utan sakta falla framstupa i vattnet. Har man först öfvat sig på detta sätt, kan man sedan gerna hoppa eller störta sig ned från en temmeligen betydlig höjd.

Det första en badande har att göra, när han kommer i vattnet, är att doppa hufvudet. Gör man ej detta, så får man lätt hufvudvärk.

I början kan en simmare blott en mycket kort tid vara under vattnet, men med vanan kommer ut-hållighet. Redan när man hoppar uti och kommit ett godt stycke under, måste man hålla andan en stund. För att komma upp igen, brukar man benen såsom vid vanlig simning. Man bör se upp mot dagen.

Dykningar eller simning under vatten samt andra konststycken, såsom en mängd svåra trampolinsprång, kläders aftagning o. dyl., böra emellertid ej, såsom tyvärr alltför ofta är händelsen, göras till hufvudsak vid simundervisningen. Denna har en vida viktigare upp-gift än inlärandet af sådant slarf, och vi begagna oss därför här af tillfället för att framställa några anmärkningar mot det sätt, hvarpå simundervisningen bedrif-ves vid de flesta af våra simskolor. Simning och badning äro numera erkända såsom ett både angenämt och fördelaktigt medel till helsans bevarande, ställas ock därför vid sidan af gymnastiken, hvilken de kunna anses förfullständiga. Såsom sådant ha de ock blifvit betraktade af svenska gymnastikens fader, Ling. Men i motsats till gymnastiken, som i sin tillämpning stöder sig på vetenskapliga grunder, förfar man i våra simskolor på ett alldeles oförnuftigt sätt vid begagnandet af det kalla vattnet. Försåvidt som badningen har ett sanitärt ändamål, så måste den ock användas på ett för menniskoorganismen välgörande sätt. Huru ofta har man dock icke tillfälle se, hurusom en mängd ynglingar förnöta flera timmar ej allenast af förmiddagen, utan äfven af eftermiddagen i simskolorna, ömsom badande, ömsom torkande sig i solen, det ena tätt af-

vexlande med det andra, hvaraf de slutligen så utmattas, att de sömniga och gäspande aflägsna sig derifrån? Äfven äldre personer får man, ehuru mindre ofta, se tillbringa halftimmar, ja timmar, i vattnet. Sådant måste ju ovilkorligen mera skada än gagna; men ingen i simskolan upplyser dem derom. Äldre personer kan man visserligen i så fall icke hindra att vistas i vattnet så länge de behaga, men man borde åtminstone upplysa dem om skadligheten af ett för långt vistande deruti. Hvad åter ungdomen beträffar, så bör och kan den af simläraren förbjudas att dröja längre i vattnet, än som är fördelaktigt för dess helsa. Dock — simläraren sjelf saknar ju all kännedom om vattnets fysiologiska verkan på människokroppen; han har aldrig fått någon upplysning eller några föreskrifter att efterfölja i berörde afseende. Huru oförståndigt, ja rent af lättsinnigt, är icke simlärarnes förfarande t. ex. vid afläggandet af de s. k. simprofven, då ynglingarne understundom till den grad uttröttas af simning, att de, efter hvad vi sjelfve varit i tillfälle iakttaga, vid uppkomsten ur vattnet fått uppkastningar och med möda kunnat stå, ja, att man det oaktadt en kort stund derefter låtit dem verkställa det vanliga profvet, att aftaga sig kläder i vattnet. I förenämnde okunnighet hos simlärarne ligger emellertid en väsentlig brist, som måste afhjelpas, såvida simskolorna skola motsvara sitt ändamål att vara helsoanstalter. Flerfaldiga böcker ha blifvit skrifna om bad och simning, och det skulle kanske icke vara utan sin stora nytta, om man af hvarje simlärare fordrade att hafva genom-

gått en theoretisk lärokurs i sitt ämne i st. f. att, såsom nu är händelsen, låta honom verkställa halfmils långa sträcksim med thy åtföljande trampolinsprång, dykningar o. dyl. Dessa prof äro icke blott obehöfliga, utan, såsom skadliga, fördömliga. Allraminst böra de komma i fråga med ungdom, som saknar tillbörlig kroppsutveckling.

Såsom öfverensstämmande med dessa våra anmärkningar tillåta vi oss här anföra följande ord ur en liten väl skriven brochyr: «Några ord om gymnastik af L. A. Zanders», hvilka i detta afseende förtjena ihågkommas och behjertas; de lyda:

«Lika litet som det är öfverensstämmande med gymnastik, att förvåna med besynnerliga och onaturliga språng m. m., hvilka tillhöra endast manegen och cirkusplatsen, der inträdet hålles falt, lika litet bör simkonsten hos oss söka öfverraska genom öfverdrifna dykningar, användbara för perlfiskarne, men skadliga för dem, som i vattnet söka kraft och helsa, af det enkla skäl, att de ej öfverensstämma med människans andningsapparat, hvilken ej är vattendjurets, — ej heller genom halfmils långa sträcksim och vistandet uti vattnet i timtal. Dylikt får man ofta se vid våra s. k. simpromotioner. Precist af samma fysiologiska skäl, som en öfverdrifven gymnastik kan åstadkomma svåra sjukdomar, såsom blodstörtningar, brockskador, luxationer m. m., så blifver oförsigtigt handledd simning mycket farlig. Jag känner mer än ett fall, som förorsakats af saltomortaler (de göra skäl för namnet) från «magistern» eller «kandidaten»; mer än en simkandidat,

som snart nog blifvit dödens. Jag känner mer än en neuralgi, uppkommen af för långvarigt vistande i det kalla vattnet. Båda dessa hälsometoder böra väl förberedas genom svagare behandling.»

I sammanhang med ofvanstående torde följande försigtighetsreglor böra påpekas, som vid simning och badning äro att iakttaga:

Man bör aldrig bada strax efter en måltid eller när man är mycket trött. Det är ingen fara, som mången tror, att gå varm i badet, blott man icke dessförinnan varit i så stark rörelse, att lungorna arbeta hastigare än vanligt; andedräkten bör vara lugn. Deremot bör man undvika att, då man är varm, låta kroppen afkylas i luften, ty derigenom kan man lätt förkyla sig. Det är luften, men icke vattnet, som mot människans helse är förrädisk. Man bör därför afkläda sig så hastigt som möjligt och utan betänkanke kasta sig i vattnet. Påklädningen bör äfven ske skyndsamt, hufvudet väl torkas, hvarefter lindrig kroppsrörelse är både nyttig och nödvändig.

Man bör icke uppehålla sig längre i vattnet än på sin höjd tio minuter, icke utan nödvändighet simma längre ut, än att man är säker på att åter nå land.

Blir man trött eller får känning af kramp, gör man bäst i att hvila sig eller lugnt lägga sig på ryggen och afvakta hjälp.

Bästa tiden för badning är timman före middagen. Man bör icke bada flera gånger på dagen; på sin

höjd två gånger; af för mycken badning mattas kroppen betydligt.

Det faller af sig sjelft att den, som från en höjd störtar sig i vattnet, bör hafva undersökt dess djup, så att han icke må skada sig genom att stöta mot botten.

Öfverhufvud taget bör under badning den största möjliga uppmärksamhet och försigtighet iakttagas; ty en olycka kan så utomordentligt lätt inträffa.

Lekar

Att leka soldat.

Vi hade icke mera än åtta dagar öfriga af våra ferier, då min äldre bror Erik kom tillbaka från ett feriebesök hos en släkting i Kristiania. Han hade mycket att berätta, men intet syntes hafva gjort så starkt intryck på honom, som soldaternas exercis på «Hustangen». Vår stad hade ju sin borgarkår, så att vi hade sett exercis, och det var alltid half fridag, så länge borgrarnes öfningar stodo på, men det hade dock icke frestat oss att efterlikna dem. «Verkliga soldater, det var något helt annat», sade min broder, och kunde icke nog tala om, huru raska och kända de voro, — och så många de voro sedan! Jag tror han hade tillbragt största delen af sina ferier nere på Hustangen. Hvar eftermiddag hade han sjelf exercerat, sedan han hade blifvit upptagen i ett kompani af smärre gossar, som bar det stolta namnet «Tordenskjöld».

Han kom hem sent om aftonen, men innan vi somnade var det allaredan afgjordt, att vi skulle försöka få ett kompani bildadt, och att det borde heta — ja, här var strax en svårighet, det fanns så många goda namn att välja på.

Jag somnade in med de mest högflygande planer och drömde om vårt blifvande kompani, isynnerhet hade jag brådtom med fanan och fanbäraren.

Tidigt på morgonen voro vi uppe och löpte omkring i staden för att sammankalla våra kamrater till ett möte, hvarpå frågan om upprättandet af ett kompani skulle grundligt diskuteras. Diskussionen blef dock icke mycket grundlig, ty antingen det nu var min broders vältalande beskrifning på all den förnöjelse han hade haft, eller det var sjelfva saken, som talte för sig sjelf, nog af, i ett, två, tre var det afgjordt, att kompani skulle vi ha.

Men nu kom den kinkiga frågan om färlädrars tillåtelse och understöd. Kompaniet skulle utrustas på samma sätt som «Tordenskjöld», d. v. s. officerarne skulle hafva jernsablars, underofficerarne träsablar i vida lärftsbandoler, soldaterna trägevär, och slutligen önskade vi oss en fana och en trumma. Vi voro så förståndiga, att vi först gingo till en snickare, för att höra huru mycket trägevären skulle kosta. Det var icke många skilling, men det viste sig dock, att det icke var många, som sjelfva kunde råda öfver en så liten summa! Det var således ingen annan råd, än att hvar för sig fick gå hem för att så godt som möjligt tala för sin sak.

På eftermiddagen hade vi åter sammanträde. Tillåtelsen att deltaga och erforderliga penningar hade de flesta fått.

Min broder hade i Kristiania köpt en liten jernsabel; detta var en sådan skatt, att han, på grund

deraf och emedan han som medlem af ett kompani i hufvudstaden förutsattes hafva den största militära insigten, strax valdes till kapten.

Då min broder «reste till staden», hade jag fått en riksdaler och löfte att få resa en annan gång, kanske nästa sommar. Riksdalern hade jag nu sett på hvar dag i hela tre veckor, utan att komma till något beslut, hvartill jag skulle bruka den. Nu såg jag, hvad jag hade att göra: jag erbjöd mig att för den köpa tyg till en fana. Det var ett storartadt anbud, som mottogs med tacksamhet af mina kamrater, — sjelf hade jag den tanken, att när jag egde fanan, måtte jag också få lof att bära den, — blifva fanjunkare.

Det drog ut på tiden, innan allt kom i ordning. Trägevären och sablarna skulle förfärdigas och målas, bandolererne skulle sys o. s. v. o. s. v. För min riksdaler köptes ett stycke rödt tyg, och min mor sydde deri ett blått och hvitt kors. Stång till den fick jag också och den med förgyld spets. Jag var mycket stolt öfver min uppoffring för det allmänna bästa. En mycket liten barntrumma, som för resten ingen kunde slå på, fingo vi också, och ändteligen dagen förrän skolan åter skulle begynna, våra sablar och gevär någorlunda torra.

Så valdes nu officer och underofficer. Min bror hade allaredan blifvit utnämnd till kapten, och de öfriga valen försiggingo, jag tror efter storlek och styrka. Slutligen var det fanjunkare, som skulle väljas. Jag stod der med min vackra fana i handen och väntade med klappande hjerta på att man skulle välja mig;

men jag begick ett bittert misstag, det största i mitt korta lif. Man sade mig rent ut, att jag var — för liten, ja, min broder till och med var af samma mening.

Jag minnes väl, att jag grät, när jag kom hem, och jag lät yttranden undfalla mig, att hade jag köpt fanan, så skulle jag också bära den. Min mor lugnade mig dock och sade, att jag ju kunde tjena mig upp, och att jag, som var broder till kaptenen, isynnerhet borde beflita mig om hörsamhet för det skedda valet och mot de antagna officerarne. Utan lydnad kunde intet kompani bestå. Jag lät lugna mig och då man sedan valde mig till «andra-fanjunkare» var jag lycklig som en kung.

Från den dagen voro vi ständigt tillsammans, när borgrarne exerceade, för att lära konsten, och vi lärde så mycket att vi kunde — roa oss sjelfva.

Våra utmarscher och mönstringar voro de gladaste dagar under månget af de följande skolåren, och det kan jag tryggt påstå, att lydnaden var obetingad och lusten att vara soldat stor.

Så god vilja min broder än besatt, och så mycken militärisk erfarenhet han än hade förvärfvat under sitt uppehåll i Kristiania, och sedan genom att se på våra egna borgare, så blef det dock för svårt att gå från en litet inöfvad soldat i Tordenskjölds kompani till kapten och befälhafvare för Terningens kompani. Ja «Terningens» kompani var namnet, och det förskref sig från en under krigen i begynnelsen af århundradet uppkastad skans, som dagligdags kallades «Terningen», och hvarest vi isynnerhet höllo till och drefvo våra öfningar.

Befälet föll sig verkligen för svårt för Erik, och efter goda vänners råd sågo vi oss om efter en, som kunde vägleda både officerare och manskap. Ändtelligent funno vi honom.

På fattighuset bodde Jens Lagger. Han var gammal och styfbent, men han hade varit soldat och möttes ännu en och annan gång uppsträckt i en mycket gammal mundering. Min broder bad honom hjälpa oss och erbjöd honom betalning därför, men han ville icke «göra narr af soldathandtverket» som han kallade det. Allt hvad vi tiggde och bådo hjälpte icke, och först sedan vi fått stadens tullkassör, som hade varit major och ännu bar denna titel, till att tala vid honom, gaf han efter. Underhandlingen slutade med, att Jens tog handen till mössan och svarade: «att när majoren befalde, så fick han lystra.»

Då Jens hade påtagit sig att kommendera oss, gjorde han allvar deraf. Det var visst en lycka för oss, att han var styf i sitt ena ben, ty då han kom in i sina gamla soldattag, ryckte ifvern honom så med sig, att han ofta rent af glömde, att vi blott voro smågossar. Hade han haft fullt bruk af sina båda ben, hade det väl blifvit än värre.

Att han icke straxt gick in på att lära oss exercis, var icke utan sin stora nytta. Vi lärde oss nemligen derigenom att sätta värde på honom och voro så rädda, att han skulle blifva missnöjd och icke skulle vilja ha med oss att göra, att vi viste honom den mest obetingade lydriad och stor flit.

Vi lärde våra marscher och vändningar, och man kan vara säker på, att den som stod på vakt vid skansen, röt «Wer da?», när någon närmade sig. Oaktadt vi ändteligen ansågos för fullärda, fortforo vi dock att betrakta Jens som vår öfverbefälhafvare och läto honom afgöra alla tvifvelaktiga spörsmål. Vår lydriad och läraktighet samt den uppmuntran, han alltid fick af majoren, hade fullkomligt försonat honom med detta «narrspel», och han fann snart ett verkligt nöje deri.

Vår stad hade beslutat sig till att högtidlighålla den sjuttonde Maj med mer än vanlig högtidlighet. Borgarmusiken skulle spela vid skansen, dit man hade fört alla gamla förrostade småkanoner, som staden egde. Två klätterstänger voro uppresta, på hvilkas topp man hade hängt premier åt dem, som kunde klättra upp och hemta dem. På den ena stängen hängde bland annat ett cylinderur af silfver. Att det vid stängens rörelse föll af kroken, hvarpå det hängde, och från en höjd af 15 till 20 alnar for långt ut bland åskådarna, bidrog väl icke till att den lyckliga pristagaren fick ett mycket säkert gående ur, men det var ej derpå det berodde, alltsammans var nöjsamt, jubel och fröjd.

Vi små voro naturligtvis framme i hela vår militära pomp på en sådan dag och vår öfverbefälhafvare Jens var stadens kanonier och besörjde saluten. Denna förrättning hade han haft i många år och åtnjöt fullkomligt förtroende som en pålitlig man.

Jag vet icke om krutlukten gjorde honom oförsiktig, eller om sjuttonde-majskålarne hade smakat honom för godt, men på aftonen, då han höll på att

affyra en salva, ville en af kanonerne icke gå af; endast fängkrutet antändes och stod som ett litet fyrverkeri omkring fänghålet. Man väntade på skottet, men det gnistrade blott, — derpå gick en mörk figur framför kanonen, — och skottet brann af! Det ljöd ett genomträngande, långt skrik, musiken spelade upp, och genom den hörde vi någon jemra sig, så som man förmodligen får höra det på slagfältet. Musiken hade för brådtom med sina noter för att höra något och fortfor att spela, men hela folkmängden teg, ty man förstod, att en olycka hade hänt. En grind rycktes af sina hakar, och Jens fördes med ett afskjutet ben på sjukhuset.

Det var slutet på den sjuttonde Maj det året. Jens led mycken smärta, men kom sig och linkade återstoden af sina dagar på träben. Lyckligtvis var det hans styfva ben, som hade fått skottet.

Vi, hans små soldater, hjälpte honom så godt vi kunde, både under och efter hans sjukdom. Mången gång lång tid derefter taltes inom kompaniet om hans sjuttonde Maj-skott, och det var icke så utan, att vi, som hade sett och hört det hela, kände oss något viktigare och mera krigsvana än våra yngre kamrater. Något afskräckande kunde det icke ha varit, ty många af kompaniets medlemmar ha sedan blifvit officerare och underofficerare.

Vi vilja önska, att det måtte blifva mera allmänt att bilda smågosse-kompanier, än det nu är. Likvisst

bör detta endast betraktas som en lek. I alla tider har det varit smågossars älsklingsnöje att leka soldat, och vi hoppas det alltid måtte blifva så. Det är en lek, som just passar för smärre gossar, och det finnes knappt någon lek, med hvilken de med större förnöjelse och under längre tid kunna roa sig. Den är heller icke som mången annan lek inskränkt till någon bestämd årstid. Smågossar, som kunna exercera, skola således godt kunna drifva denna lek äfven vintertiden på skidor och skridskor. Man har måhända ännu icke sett ett kompani smågossar exercera på skidor, men vi få nog se det, ty huru mycket nöjsammare bör icke en skidtur vara, när alla handla efter uppgjord plan och på kommando af sina egna officerare, än när en går hit, en annan dit, och hela turen inskränker sig till att man går upp- och utför samma backe.

Men för att ett kompani smågossar skall kunna komma till stånd och trifvas, böra de vuxne till en viss grad hjälpa och leda dem; *man vakte sig blott för att hjälpa och leda så mycket, att exercisen öfvergår från att vara en lek till att blifva ett arbete.*

Härtill foga vi ett kort och enkelt exercisreglemente, så framställt, som vi anse det lämpligt för smågossar. Hvad häri läres är med några få undantag öfverensstämmande med reglementet för våra soldater, blott kortare och enklare. Hvad gossarne lära, skola de alltså sedan få nytta af.

När gossar kommit öfverens om att bilda ett kompani, välja de en officer och två underofficerare, och kunna så — antaga vi — utan hjälp lära sig exercera efter nedanstående regler. Vi tro, att detta går bäst, om officeren från början har boken i handen, tills både han och hans soldater ha lärt, huru allt göres. Det är icke svårt, blott man går noga efter orden, icke hoppar öfver och aldrig går från saken, förrän alla fullkomligt förstå kommandoorden och hvad dervid skall göras.

Uppställning. Officeren kommenderar:

1. Ställning!
  2. Gif — akt!
  3. Höger rätta — er!
  4. Midttåt!
1. På första kommando-ordet uppställer truppen sig efter längd, så att den längsta ställer sig ytterst till höger och de öfriga till venster om honom. Alla taga geväret på venstra skuldran, i det venstra handen håller om kolfven och venstra armbågen hålles fast intill sidan. Höger arm hänger fritt ned vid sidan. Hälarna tillsammans och fotspetsarna utåt. En underofficer ställer sig på hvardera flygeln såsom riktbefäl.
  2. På andra kom.-ordet intager hvarje man upprätt ställning med indragen mage, högburet bröst och upprätthållet hufvud.
  3. På ordet «*rätta*» kastar hvar man med undantag af det högra (v.) riktbefälet hufvudet till höger (v.).

På ordet «*er*» förblir högra (v.) riktbefälet stående stilla; de öfriga rätta sig med små steg hastigt in på honom, till dess allas axlar äro i en linie; en handsbredds afstånd mellan hvar man, räknadt från armbåge till armbåge.

4. På fjerde kommando-ordet kasta alla på en gång hufvudet rätt fram.

Vändningar. A. Off. kommenderar: Höger (v.) — om!

På detta kommando-ord göres en $\frac{1}{4}$ cirkelvändning till höger (v.) på höger * (v.) häl; högra knäet hålles rakt och högra fotspetsen upplyftes. Venstra knäet böjes litet, hvarvid foten upplyftes helt obetydligt under vändningen och åter nedsattes utan stampning med hälen intill och i linie med den högra.

B. Off. kommenderar: Halft höger (v.) — om!

Utföres på samma sätt, blott att man gör endast $\frac{1}{8}$ cirkelvridning till höger (v.).

C. Off. kommenderar: Helt venster (h.) — om!

Detta utföres sålunda: första tempo: högra (v.) foten framflyttas $\frac{1}{2}$ fot, så att dess häl kommer midtför den venstras (h.) häl. Andra tempo: göres $\frac{1}{2}$ cirkelvändning till venster (h.) på begge hälarna, med raka knän och något upplyftade fotspetsar. Tredje tempo: höger (v.) fot gör ett kort ställningssteg intill venstra (h.) hälen, som ej får flyttas från stället.

* Excercisreglementet föreskrifver att vändningar åt höger äfven skola ske på venster häl, hvilket från gymnastisk synpunkt är förkastligt och derfor här ändrats.

Frontmarsch, halt och hvila. Off. kommenderar från ställning:

1. Rättning åt höger (v.), afdelning, framåt — marsch!
  2. Afdelning — halt!
  3. Höger (v.) rätta — er!
  4. På stället — hvila!
1. På första kommando-ordet begynnes marschen rätt fram med venstra foten; enhvar marscherar rakt ut, iakttagande att hålla sig vid sidan af sin sidoman till höger (v.), så att han hvarken kommer före eller efter de öfriga i ledet, emellanåt sneglande åt rättningssidan. Högra armen röres naturligt fram och tillbaka; venstra handen håller geväret stadigt, i det venstra armbågen hålles fast intill venster sida. Alla sätta på en gång och med lika långa steg samma fot på marken. Första steget göres något eftertryckligare än de andra.
  2. På andra kommando-ordet fulländas det påbörjade steget, och halt göres på så sätt, att den fot, man trampar på, då kommando-ordet utsäges, sättes intill den andra, häl vid häl, hvarefter alla stå orörligt stilla.
  3. Se ofvan under *uppställning*.
  4. På fjerde kommando-ordet framflyttas höger fot $\frac{1}{2}$ fotslängd; geväret flyttas till foten, och det är tillåtet att röra sig på stället och att ombyta ställning med fötterna. Skall hvilan upphöra, kommenderar Off.: Gif — akt!

Flankmarsch. Off. kommenderar:

1. Flankmarsch, höger (v.) — om!
2. Framåt — marsch!
3. Afdelning — halt.
4. Framåt rätta — er!

1. Se ofvan under vändningar.
2. På andra kommando-ordet marscherar riktbefälet i spetsen (têten) rakt ut och de öfrige följa efter honom i hans fotspår.
3. Se ofvan under frontmarsch.
4. På fjerde kommando-ordet förblir riktbefälet i spetsen stående stilla; de öfrige intaga hastigt behörigt afstånd, som är två fot mellan hvar man, räknadt från häl till häl; enhvar betäcker så framförstående man, att alla blifva stående på en rät linie.

Marsch på stället. Off. kommenderar:

1. På stället — marsch!
2. Afdelning — halt!

På första kommando-ordet upplyftes venstra foten, men framföres ej, hvaremot den nedsattes i vanlig marschtakt bredvid den högra, häl vid häl. Detsamma göres derefter med högra foten o. s. v.

Vändningar under marsch. A. Off. kommenderar: Höger (v.) om — marsch!

På detta kommando-ord göres hastigt $\frac{1}{4}$ vändning åt höger (v.) af hvar man inom ledet på en gång, och utan taktens förändring framflyttas foten och fortsättes marschen i den nya riktningen.

B. Off. kommenderar: Helt om — marsch!

På detta kommando-ord uttager den upplyftade foten $\frac{1}{2}$ steg i samma takt och helomvändning göres åt den bakre fotens sida på begge hälarne, hvarefter marschen fortsättes i motsatt riktning.

Afbrytning rotevis. Off. kommenderar från flankmarsch: Rotevis till höger (v.) — marsch!

På detta kommando-ord afbryter riktbefälet i spetsen $\frac{1}{4}$ cirkel till höger (v.) och fortsätter marschen rätt ut i den nya riktningen. De öfrige afbryta man efter man allteftersom de komma fram till samma ställe.

Språngmarsch. Off. kommenderar:

1. Språng — marsch!
2. Afdelning — halt!

På första kommando-ordet lutas kroppen något framåt, hufvudet böjes något bakåt, så att andedrägten lättas, och språnget begynnes med venstra foten rätt framåt. Takt, afstånd och rättning iakttagas. Skall man från språngmarsch öfvergå till vanlig marschtakt, kommenderas: Lagom — marsch!

Uppslutningar. A. Uppslutning till höger (v.) från stället. Off. kommenderar:

Till höger (v.) slut upp — marsch!

På ordet «upp» kasta alla hufvudet till höger (v.) med undantag af högra (v.) flygelkarlen, som gör höger (v.) om med bröstet mot riktbefälets arm. På «marsch» blir högra (v.) flygelkarlen stående stilla; de

öfrige göra halft höger (v.) om, marschera i vanlig takt kortaste vägen upp till den nya frontlinien, göra halt allteftersom de komma upp och rätta sig till höger (v.). Riktbefälet på högra (v.) flygeln tager ett steg tillbaka och rättar sig på flygelkarlen. Alla behålla hufvudet åt rättningssidan, tills det kommenderas: midtåt!

B. Uppslutning till höger (v.) under marsch. Off. kommenderar: Till höger (v.) slut upp — marsch!

På ordet «upp» kasta alla med undantag af högra riktbefälet hufvudet till höger. På «marsch» gör riktbefälet på högra (v.) flygeln höger (v.) om, tager ögonmärke och fortsätter marschen. Högra (v.) flygelkarlen rycker upp vid sidan af honom och tager lika steg och takt med honom. De öfriga göra halfvändning till höger (v.) och upprycka med språng, man efter man, genaste vägen på nya frontlinien, der de taga rättning, steg och afstånd från närmaste man åt rättningssidan samt kasta hufvudet rätt fram.

C. Uppslutning från flank- till frontställning från stället. Off. kommenderar: Slut upp — marsch!

På detta kommando-ord förblifver riktbefälet i spetsen stående stilla. Den bakom honom stående flygelkarlen rycker upp till venster om riktbefälet och rättar sig in på honom. De öfriga göra halft venster om och rycka i vanlig takt, kortaste vägen, man efter man, upp på den nya frontlinien, der de göra halt, allteftersom de komma upp och rätta sig till höger på dem, som redan äro uppkomne. Hufvudet bibehålles till höger, tills det kommenderas: midtåt!

D. Uppslutning framåt från flank- till frontställning under marsch. Off. kommenderar: Slut upp — marsch!

På detta kommando-ord fortsätter riktbefälet i spetsen sin marsch; de öfrige göra halfvändning till venster och ryeka i språngmarsch man efter man upp på den nya frontlinien, der de taga rättning, takt och steg efter och afstånd från närmaste man till höger, och derpå kasta hufvudet rätt fram.

Svängningar. Off. kommenderar:

1. Till höger (v.) — marsch!

2. Framåt — marsch!

1. På ordet «höger (v.)» kasta alla utom högra (v.) riktbefälet hufvudet till höger (v.). På ordet «marsch» tager strax venstra (h.) riktbefälet stora steg; högra (v.) riktbefälet med hufvudet kastadt till venster (h.) marseherar på stället, i det han vänder sig i $\frac{1}{4}$ cirkel till höger (v.) alltefter som venstra (h.) riktbefälet kan följa med. Högra (v.) flygelkarlen rättar sina skuldror på högra riktbefälts och svänger framåt med små steg. De öfrige afpassa stegens längd i förhållande till deras afstånd från högra (v.) flygeln, i det de hålla sig vid sidan af hvarandra och rättade till höger (v.).

2. På ordet «framåt» kasta alla hufvudet rätt fram, och högra (v.) riktbefälet tager nytt ögonmärke. På ordet «marsch» uttaga alla steget till vanlig längd och fortsätta marsehen. Rättningen är alltid till svängningssidan.

Anfall med bajonetten. Off. kommenderar:

1. Anfall med bajonett!

2. Gå på — marsch!

3. Afdelning — halt!

1. På första kommando-ordet taga alla stora steg.
2. På andra kommando-ordet nedfällas geväret, så att venstra handen griper om pipan och högra handen om det runda af stocken, hvarpå alla väl sammanslutne och med bibehållen rättning under hurrarop göra språngmarsch mot fienden.

Boll.

För att med nöje kunna spela med boll, bör man hafva en boll, som passar till spelet. I sådana bollspel, der det kommer an på att kasta och träffa (bränna), kan man icke begagna kautschuks- eller guttaperchaboll; kautschuksbollen är för oberäknelig i sin gång, och de ihåliga guttaperchabollarne äro för lätta. En god boll kan man låta skomakaren göra af kalfskinn — sådant som man brukar till ofvanläder på skodon — och hästhår eller nöthår. Den bör stoppas mycket hårdt och, för att gifva den tyngd, kan man lägga en liten blykula midt i den. Blångarn nystadt om en blykula och med öfverdrag af skinn gifver också en god boll, isynnerhet om man nystar ett par hvarf med ullgarn strax under öfverdraget.

Bollens storlek beror af, hvartill den skall begagnas. Skall den gripas, bör den icke vara större, än att man godt kan omsluta den med fingrarne, d. v. s.

få godt grepp om den. Skall den rullas på marken, sparkas med fötterna o. s. v. bör den vara bra nog stor.

Som bollträ brukar man helst en lång, rund och tjock käpp. Mindre öfvade spelare kunna begagna bredt och platt bollträ, men man slår alltid längre med rundt än med platt bollträ.

Att *bränna* med bollen är att kasta den efter en motspelare för att träffa honom. Då den räta linien är den kortaste mellan två punkter, skall man kasta bollen så rakt — i så liten båge — som möjligt; den kommer då hastigast fram och går säkrast. Att kunna bränna är en nödvändig färdighet för en bollspelare. Han bör kunna kasta långt och med säkerhet. Nästan enhvar har sitt sätt att kasta, men det skall man dock lägga märke till, att den, som vid kastet häfver armen för högt (kastar som en käring) eller sträcker armen för mycket ut åt sidan, aldrig kastar hvarken långt eller säkert.

Bollen bör gripas med en hand, utom när den kommer mycket högt ofvanfrån, då det är ändamålsenligt att bruka begge händerna. När bollen skall gripas med en hand, hållas fingrarna litet krökta och klämmas tillsamman just som bollen kommer till handen. Man akte sig för att hålla flathanden utspärrad, så att bollen slår an deremot och studsar tillbaka, innan man hinner fatta den. Man bör icke vara rädd för bollen, utan tryggt förlita sig på sin färdighet att gripa den. Men för att kunna lita derpå, är det ju nödvändigt att förvärfva sig den. Om man också skulle bli träffad af en boll, så är ju icke olyckan så stor.

När en boll *kastas för att gripas*, skall den kastas i båge, om afståndet är kort; är det längre, kan den kastas som ofvan är sagdt om att bränna. Ifall den, till hvilken bollen kastas, väntar den, skall man sigta *efter hans ansigte*, och han skall hålla ansigtet betäckt med sin hand, d. v. s. vara beredd på att taga bollen framför ansigtet. När nemligen mottagaren alltid väntar bollen i ansigtet, håller han detta betäckt, han skall således aldrig träffas der, — sigtas deremot t. ex. åt bröstet, skall han der vänta bollen och så kanske träffas just i ansigtet. När man deremot kastar bollen till en, som icke väntar, bör man icke sigta åt hufvudet. Detta gäller äfven, då man bränner.

Att uppgifva bollen är att kasta den i en båge till en spelare, för att denne skall kunna få slag på den, d. v. s. träffa den med bollträet. Det är i bollspel en äresak att väl träffa bollen och att slå den långt, slå lyror, som det heter på bollspråket. Färdighet deri kommer ej på en dag; man får öfva sig. Då denna öfning skulle falla sig mycket besvärlig, om man ville begagna en boll, som man således måste hemta tillbaka, hvar gång man träffat den, så kan man i st. f. boll bruka små stenar. Men härvid fordras stor försigtighet, så att man icke kastar ut fönster. En sten, utslagen på nämnde sätt, går nemligen mycket långt. Bäst är att slå utöfver ett vatten.

Den, som gifver bollen, kallas *bollgifvare*; den, som skall slå, säges *«vara i handen»*.

Långboll.

Man delar sig i två partier, hvaraf det ena är inne, det andra ute. Delningen försiggår på det sätt, att man först väljer en hufvudman för hvart parti och desse välja derpå vaxelvis sina medspelare. Derpå «taga» de om hvilket parti först skall vara inne. Detta tillgår på det sätt, att de tre gånger kasta bollträet mellan sig, hvarpå de från det ställe, der det tredje gången hålles, vaxelvis gripa om det med hand öfver hand ända till toppen. Det parti, hvars hufvudman får öfversta taget, blir först inne; men taget bör vara så godt, att han, utan att släppa, kan svänga bollträet tre gånger öfver hufvudet.

I långboll kommer det för hvar och en af deltagarne i det *innevarande* partiet an på att slå bollen så långt som möjligt och så, att han förvärfvar sig rätt till nytt slag genom att springa ut till ett bestämdt mål och tillbaka igen.

För det *utevarande* partiet gäller det att komma in och detta kan ske genom att *bränna* den af innevarande partiet, som springer mellan målen, eller genom att gripa bollen i luften, när den är utslagen.

Leken tillgår på följande sätt:

E F G

A—————B

C—————D

Man har två mål, inre målet AB och yttre målet CD. Hela innevarande partiet ställer sig i inre målet, utevarande partiet delar sig på marken mellan begge målen; blott en af det utevarande partiet ställer sig vid E för att

vara bollgifvare. Han *uppgifver* bollen åt den, som är i handen. Låtom oss tänka oss att denne är hufvudmannen. Han slår bollen och det beror då på hans slag, om han synes kunna nå hän till yttre målet CD, utan att blifva bränd af en af utevarande partiet, som så fort som möjligt har gripit bollen. Törs han icke springa, må han blifva stående på «rotten» G och se till att komma ut på en medspelares slag. Bollen kastas in till bollgifvaren, som gifver upp, och en annan slår. På detta slag kan han löpa ut och hufvudmannen in, om denne på sitt eget slag har kommit till yttre målet, eller de kunna begge springa, som de vilja, blott de akta sig att icke bli brända. På så sätt går nu leken vidare, i det den tredje, fjerde, femte o. s. v. slår.

Emellertid är det utevarande partiet icke ledigt. Bollgifvaren bör hafva sin uppmärksamhet stadigt riktad på dem, som stå på rotten för att bränna dem, om de gå utanför målet eller våga att springa förr, än det slås, och alla hans kamrafer hafva nog att göra med att hastigt gripa bollen, om möjligt i luften, förr än den rört marken, eller i det den hoppar upp första gången. Det första kallas att få «hel boll», och dervid kommer det utevarande partiet in; det andra kallas «half boll», och med två halfva i samma spel kommer man in. Tillika böra de söka bränna dem af innevarande partiet, som löpa från mål till mål. Blir en af innevarande partiet bränd, är partiet dock dermed icke ute: det kommer an på, hvem som först får fatt i bollen. Kan en af innevarande partiet gripa den,

räddar han sitt parti, och detta är det enda tillfälle, i hvilket det är någon af innevarande partiet tillåtet att taga i bollen. Ifall en af detta parti annars tager den, blir han bränd och hans parti kommer ut. Tages bollen af en af utevarande partiet, när en spelare är bränd, kommer innevarande partiet ut, och spelet försiggår, som förr blifvit beskrifvet. Den, som gör sitt parti inne, slår först, derpå den, som var bollgifvare, och slutligen de andra i vedertagen ordning.

I allmänhet utstakas en gräns, utöfver hvilken bollen icke får slås; alltid gäller det, att den icke får slås bakom inre målet.

Bland goda spelare tillåtes aldrig mer än ett slag; den som icke träffar bollen första gången, han slår, må finna sig i att stå på rotten och frälsas genom en annans slag; härifrån göres dock det undantag, att, ifall blott en återstår af innevarande partiet, som har slag, medan alla hans kamrater stå på rotten, kan denne siste man slå till tre gånger, ifall han icke träffar med första eller andra slaget.

Innevarande partiet göres alltså till utevarande, och det utevarande kommer in:

- 1) genom att utevarande partiet får hel boll (eller två halfva i samma spel);
- 2) genom att en af innevarande partiet blifver bränd, medan han löper mellan begge målen, och det icke lyckas honom eller någon af hans parti att gripa bollen;
- 3) genom att bollen slås öfver utstakade gränсор eller bakom målet;

4) genom att en af innevarande partiet tar i bollen.

Undantag härifrån se 2);

5) när ingen af innevarande partiet har slag.

I sistnämnde fall är för innevarande partiet intet annat att göra än att springa ut och låta sig brännas, för att på så sätt låta det komma an på, hvem som får bollen.

De förändringar, som på olika ställen göras i dessa regler äro, att det tillåtes den, som är i handen, att slå till tre gånger efter bollen, att den, som springer ut till målet, strax kan gå in, ifall det kastas efter honom, utan att han träffas, samt slutligen, att den, som är bränd, frälsar sitt parti från att bli ute genom att bränna en af utevarande partiet, innan han kommer till målet. Denna sista regel är kanske att föredraga framför den ofvan framställde, om att bollen blott skall gripas. Denne kan så åter bränna en af innevarande partiet, o. s. v.

Understundom tillåtes spelaren sjelf *att gifva upp*. Detta är ett dåligt bruk. Bollgifvaren är en vigtig person i spelet, och en god del af sin skicklighet att bränna och passa på får han icke göra bruk af, ifall spelaren (den som skall slå) sjelf får lof att taga bollen i handen. Här af följer nemligen att den eller de, som stå på rotten, böra förpligta sig att icke springa förr, än bollen är utslagen. Men härvid beröfvas spelet en god del af sin liflighet.

förbi hufvudmannen; deremot kunna de samtidigt springa från en rotte till en annan. Den, som utan att blifva bränd, kommer «hem», skall i sin tur slå och springa; den, som brännes, är ute. Likaledes blir den ute, som icke träffar bollen, eller på hvars slag den gripes i luften af det utevarande partiet.

När alla äro ute på två när, kan den bästa af dessa — efter öfverläggning med sin kamrat, som afstår från sitt slag, — begära *två goda bollar*, d. v. s. han behöfver icke slå förr, än bollen kommer fördelaktigt till honom. Träffar han icke, eller så dåligt, att han ser sig icke kunna springa genom alla 4 rottarne utan att blifva träffad, försöker han med det andra slaget; träffar han icke, eller han väl träffar, men brännes under vägen, är det andra partiet inne. Kan han deremot obränd löpa genom alla målen, inlöser han alla sina kamrater.

Skilnaden mellan långboll och rundboll är således den, att man i långboll gör hela sitt parti ute, medan i rundboll hvarje spelare blott kan göra sig sjelf ute. Detta är visserligen en god egenskap hos leken, då en enda oskicklig spelare alltså icke gång på gång gör hela partiet ute, så snart han är i handen; men leken eger deremot mindre lif, och det kan lätt hända, att två eller tre flinka spelare af innevarande partiet mycket länge kunna hålla sig inne, medan alla deras kamrater längesedan gjort sig ute och alltså icke ha annat att göra än att se på.

Boll-i-hatt.

Man lägger sina mössor i rad vid en vägg, och på passande afstånd derifrån utmärkes ett mål. Leken består deri, att man efter tur kastar bollen bort till mössorna, för att få den till att ligga i en af dem. Den, i hvars mössa bollen blir liggande, bör skynda sig att gripa den och derefter bränna en af sina kamrater. När man skall bränna har man icke lof att springa längre ut än till målet. Träffar han icke, får han en sten i sin mössa, och med tre stenar blir man ute och får taga sin mössa ur raden. Ifall bollen icke blir liggande i någon af mössorna, när man kastar, får man också en sten.

Detta är en enkel, men mycket liflig lek, ty man är i en spännande ovisshet, antingen man skall springa fram för att gripa bollen, som kanske kan bli liggande i ens egen mössa, eller man skall skynda sig undan, emedan den kommer i en annans, som då skall bränna för att icke få sten i sin.

Det är blott den, som skall kasta bollen till mössorna, som står vid målet, de öfrige stå ända uppe invid, men naturligtvis icke framför, mössorna, för att passa på dem. De bästa platserna äro på begge ändarne närmast mössraden.

Belöningen för den, som vinner — d. v. s. icke får tre stenar i sin mössa, — består deri, att han kan välja plats för sin mössa i nästa lek.

I stället för att bruka sina mössor kan man också göra gropar längs väggen, och det är utan tvifvel en

förbättring, att lägga mössorna eller göra groparne i en rund krets på lekplatsen, så att alla kunna ha lika lätt att gripa bollen.

På sina ställen leker man boll-i-hatt på så sätt, att den, som blir bränd, kan fria sig från sten genom att bränna en annan, denne en tredje o. s. v. Leken blir härigenom mycket roande men också mycket långvarig. Man kan naturligtvis icke brännas, sedan man återkommit innanför målet.

Att peta boll-i-grop.

Man gör en grop i marken så stor, att en boll, som rullar ned deri, blir liggande, om den icke kommer med alltför stor kraft. Omkring denna grop göres med 5 till 6 fots afstånd så många mindre gropar, att det blir en mindre än de lekandes antal. Enhvar är försedd med en 6 till 8 fot lång käpp; för att afgöra, hvem som först skall vara ute, sätta samtliga ändan af käpparne ned i den stora midtelgropen och på «ett, två, tre» söker hvar och en att bemäktiga sig en af de små groparna genom att sätta käppen deri. Den, som ingen grop får, är först ute.

Han går utanför ringen och söker derifrån slå eller peta sin boll in i midtelgropen. Lyckas detta, ropar han «byt!» Då skola alla byta grop och derunder passar han på tillfället att också få en grop.

Det går emellertid icke lätt att få bollen i midtelgropen, ty alla söka att slå ut den, så snart den kommer i deras närhet. Att slå bollen är dock icke heller så alldeles utan fara, ty strax man lyfter käppen upp ur gropen, kan hvilken annan som helst, antingen han är ute eller inne, bemäktiga sig den, och den, i hvars ego den förut var, får då se till hvar han finner en obesatt grop. Vexlingen af grop kan således gå mycket hastigt för sig, och den, som är ute, kan lätt få bemäktiga sig en grop. Den, som ingen grop får, är ute, och måste försöka sin lycka med att peta bollen till midtelgropen eller begagna sig af tillfället och få sin käpp i en obesatt grop.

Det gifves således två sätt att komma in:

- 1) genom att få bollen i midtelgropen och så bemäktiga sig en grop, i det man genom att ropa «byt» tvingar alla att byta grop;
- 2) genom att bemäktiga sig en grop, hvars egare har lyftat käppen för att slå bollen bort.

Man blir ute genom att förlora sin grop, och detta kan ske hvar gång, man dristar sig till att lyfta käppen ur gropen antingen för att slå bort bollen, eller för att byta grop.

Gossar bruka göra groparne genom att vrida sig omkring på klacken. Det är ett dåligt sätt. Mycket bättre är då, att två gossar lägga sina käppar i kors nere vid marken och så «mala», d. v. s. gå rundt och låta ändan af de korslagda käpparne göra gropen.

Fot-boll.

De lekande taga hvarandra i händerna och bilda en ring. Inne i denne är bolldrifvaren, som har en mycket stor boll, helst en guttaperchaboll. Han skall söka sparka bollen genom — icke öfver — ringen. När han begagnar högra foten, skola de, som äro i ringen, sparka mot bollen med höger fot och mota öppningen på sin högra sida; brukar bolldrifvaren venster fot, sparkar man mot med venster fot och motar öppningen på sin venstra sida.

Den, som sparkar mot bollen med oriktig fot eller låter bollen slippa igenom den öppning, som man skall mota, blir ute, d. v. s. blir bolldrifvare.

Man ser alltså, att det för bolldrifvaren gäller antingen att få bollen sparkad ut genom en öppning i ringen eller att narra någon att sparka mot den med oriktig fot. Skiftar bolldrifvaren hastigt fot när han sparkar bollen, är det svårt nog att i ögonblicket, när bollen kommer farande, erinra sig, med hvilken fot, man skall möta den.

Den, som står i ringen, är efter omständigheterna ansvarig för, om bollen går ut ur ringen på hans högra eller venstra sida. Sparkas det med höger fot, skall man möta med höger fot, man är alltså ansvarig för öppningen på sin högra sida; sparkas det med venstra foten, skall man mota öppningen till venster.

Har första bolldrifvaren sparkat bollen ut genom ringen, skall hans efterföljare sparka honom in o. s. v.

Den bolldrifvare, som sparkar bollen *öfver* ringen, må sparka den tillbaka *genom* ringen.

När detta skall försiggå, böra naturligtvis alla i ringen vända ansigtet utåt.

Från Söndag till Lördag.

Sju gossar taga namn efter veckans dagar och ställa sig vid en vägg, mot hvilken Söndag kastar en boll så, att den studsar tillbaka. Samtidigt nämner han en af de andra gossarne vid det antagna namnet t. ex. Fredag. Denne skall då söka gripa bollen, förrän den faller ned. Lyckas detta, kastar han den hastigt mot väggen och ropar t. ex. Måndag. Om Måndag icke griper bollen, förrän den når marken, må han försöka bränna en af de andra «dagarna», som löpa bort strax de se att bollen icke gripes i luften. Träffar han ingen, får han ett streck, och med tre streck är han ute ur spelet. Den, som träffas, får också streck.

När blott två «dagar» återstå, blir denna lek ytterst spännande. Det finnes intet som hindrar, att den, som kastar, nämner sitt eget namn, griper bollen och så bränner den andra «dagen», som alltså icke vet, om han skall bli stående eller löpa.

Man kan naturligtvis i stället för dagens namn begagna hvilket annat namn som helst, likasom det heller icke är nödvändigt, att deltagarne skola vara jemt sju.

Tre-boll.

Detta spel har sitt namn deraf, att deltagarne blott äro tre. På vanligt sätt afgöres, hvem som skall vara inne. Man väljer två mål. Den andra gifver upp bollen åt den förste, som slår och springer till det andra målet. Här står den tredje. Denne gifver åter upp åt den förste, som springer tillbaka till första målet. Sålunda fortfar han, tills han blir ute antingen

- 1) genom att bollen gripes i luften, när han slår den ut med bollträet,
- 2) genom att han brännes mellan målena, eller
- 3) genom att han glömmet att taga bollträet med sig.

Hvem i sista fallet skall vara inne bör på förhand afgöras; i de två under *N* 1 och 2 nämnda fallen blir den inne, som griper bollen eller bränner.

Detta är en mycket ansträngande lek; ty den som är inne, måste slå och springa hela tiden, och de två, som äro ute, måste löpa med honom hela tiden, för att om möjligt gripa bollen eller bränna honom.

Giftas-boll.

Huru denna lek tillgår ser man af teckningen. Man nedslår en stolpe i jorden och lägger öfver denne ett tvärträ, som i ena ändan har en liten fördjupning för bollen. I denna fördjupning lägges bollen, som med ett raskt slag på tvärträets andra ända bringas att fara högt upp.

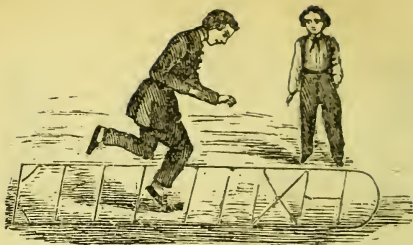

Rundt omkring denna stolpe på tio stegs afstånd bilda de lekande en ring, och hvar och en betecknar sin plats med en pinne eller sten. Den, som är inne, slår på tvärträet, och det gäller att slå väl till, ty innan bollen kan gripas af någon af de öfrige, måste han löpa kretsen rundt om och beröra samtliga pinnar eller stenar. Blir han bränd, innan han är färdig härmed, kommer den, som bränner, in.

För att tvärträet icke skall fara i ansigtet på någon af de lekande, bör det vara fästadt vid kappen med ett starkt snöre.

Paradisleken. («Hoppa hage»).

De lekande äro blott två. Den förste ställer sig vid målet utanför en på marken uppritad figur, lik omstående, och kastar en liten sten in i afdelningen **M** 1. Derifrån hoppar han på ett ben och sparkar så med tåen stenen tillbaka till målet. Derpå kastar

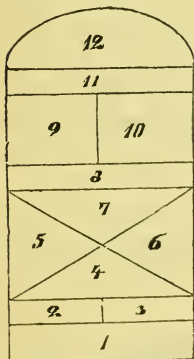

han stenen in i № 2, hoppar först in i № 1, derpå i № 2, sparkar stenen först i № 1 och så tillbaka till målet. Derefter kastar han stenen in i № 3 och spar-

kar den derifrån igenom № 2, 1 och till målet. På detta sätt fortsätter han, tills han kommit till № 12, då stenen sparkas ut öfver alla afdelningarne ända till målet. Dermed är spelet vunnet, men ifall han emellertid sätter ned den andra foten, kastar eller sparkar stenen eller sätter foten in i en origtig afdelning eller på en delningslinie, begynner den andra sin tur och fortsätter dermed tills han har vunnit. Gör han ett fel

fortsätter förste man leken från det №, der han blef afbruten.

№ 8 göres mycket smal för att försvåra leken, och № 5 och 6 kallas hvilostället, emedan man der har lof att sätta ned begge fötterna, både när man

hoppas upp efter stenen och när man sparkar den ned från rum till rum, nemligen ena foten i № 5 och den andra i № 6.

Reglorna för denna lek äro mycket omvexlande på olika ställen och kunna naturligtvis förändras efter öfverenskommelse, lättas eller försvåras.

Vippa.

Man gör en «aln» och en «pinne» af en $\frac{3}{4}$ eller 1 tums tjock käpp. Pinnen skall vara ett kvarter eller så omkring efter de spelandes storlek, alnen fyra gånger så lång som pinnen.

Den som först är inne, förste man, gör en aflång grop i marken. Tvärs öfver denna grop lägger han pinnen och sprättar, «vippar» den ut så långt, han kan, och lägger så alnen tvärs öfver gropen. Den, som är ute, andra man, söker att gripa pinnen, medan den är i luften. Lyckas ej detta, kastar han pinnen från det ställe, der den faller ned, och söker att träffa alnen, som ligger öfver gropen.

Träffar han icke, tager förste man pinnen i venstra handen och *slår* den *ut* med alnen och ställer sig med alnens ena ända i gropen vid sidan af denna, färdig att slå emot pinnen, som andre man söker att kasta så nära gropen som möjligt. Från det ställe, der pinnen blir liggande, mäter derpå förste man med alnen bort till gropen, oafsedt om han träffat pinnen eller icke.

Derpå «slår han kari», d. v. s. han lägger pinnen i främsta ändan af den aflånga gropen på så sätt, att pinnens ena ända står upp, och gifver denne ett raskt slag med alnen, så att pinnen far upp i luften. *Medan den är i luften*, skall han slå den med alnen en eller flera gånger. Från det ställe, der pinnen faller ned, mäter han till gropen och räknar alnantalet samman med det alnantal, han förut har fått. Träffar han pinnen i luften en gång, mätes med alnen; träffar han två gånger, med pinnen; tre gånger, med alnen, som då räknas för 10; fyra gånger, med pinnen, som räknas för 10 o. s. v.

Så fortsätter han med att «*vippa*», «*slå ut*» och «*slå kari*», tills han har fått det bestämda alnantalet, eller han blir ute.

Andre man gör under hela tiden sitt till, för att komma in, och detta sker:

- 1) när han tager pinnen i luften, i det förste man *vippar*, *slår ut* eller *slår kari*;
- 2) när han med pinnen träffar alnen, som vid *vipp* är lagd tvärsöfver gropen;
- 3) när förste man, efter att ha *slagit ut* eller *slagit kari*, icke får full aln från midten af pinnen till midten af gropen;
- 4) när förste man, efter att ha *slagit kari*, icke träffar pinnen i luften.

På samma sätt kunde förste man bli inne, när andre man är i handen.

Den, som först får det fulla alnantalet, vinner. Mellan medelmåttiga spelare är 100 alnar passande.

Det kan vara flera med på hvar sida, men är antalet lika, bör man hellre dela sig i flera partier. Är antalet olika, kan en af de spelande *gå för två*, d. v. s. han skall göras två gånger ute, innan motspelarne komma in. Man kan också spela hvar för sig, när det är tre. De två försöka då göra den tredje ute.

Efter dessa regler för spelet skola vi göra reda för, huru hvardera af de tre delar, hvaraf spelet består, *att vippa*, *att slå ut* och *att slå kari*, helst bör göras.

Att vippa. Gropen bör icke vara djup; ju djupare groppen är, desto mindre kraft har man till att slunga pinnen ut. Man bör icke sätta alnen fast ned i groppen, i det man slungar pinnen ut, men man bör dock låta den beröra botten af groppen. Alnens rörelse bör vara rask och kraftig samt icke för mycket uppåt. Slungar man pinnen högt i vädret, blir den lätt att taga för motspelaren och går icke så långt. Man är förpligtad att vippa rätt fram mot motspelaren, som står på ett passande stycke borta midt framför groppen. Ifall man olyckligtvis vippar åt sidan har motspelaren lof att gå rätt framför groppen.

Huru man skall *kasta* är en smaksak eller beror på vanan. Några kasta pinnen för att precis träffa alnen, andra kasta den utefter marken liksom sopande bort mot alnen. Men huru man än gör härmed, bör man icke kasta så, att pinnen går rundt, med ända öfver ända, ty man kan då vara temligen säker på, att pin-

nen skall slå ned med den ena ändan just framför alnen och springa öfver utan att komma den när.

Man bör icke vara rädd för att *taga* pinnen i *luften*, isynnerhet om den *vippas* ut, ty den kommer då vanligen icke med så stor fart. Men man bör sörja för att hålla sitt ansigte betäckt med händerna. Det svider understundom litet i fingrarne att taga den, men det får man finna sig i.

När man *slår ut*, griper man pinnens smalaste ända med venstra handens tumme och pekfinger och håller den *öfver* handen, icke under, med andra ord, pinnen *stickes upp*, den hänger icke ned. Man bör naturligtvis beräkna sitt slag så, att man träffar pinnen, icke sina egna fingrar, och man bör träffa pinnen icke precist på midten, utan der den har sin tyngdpunkt. Annars går den rundt, ända öfver ända, och får icke någon fart. Man skall slå nerifrån uppåt, så att man samtidigt lyfter den och drifver den framåt.

En pinne, som slås ut med kraft, är icke lätt att taga med bara händerna.

När pinnen kastas in, efter att vara utslagen, har man lof att springa emot den för att slå den med alnen, men man får icke öfvergifva gropen, förrän den är kastad. Ju längre man slår den, desto flera alnar får man.

Att slå kari är lekens svårare del. Man iakttag: att icke resa pinnen för mycket på ända i gropen, att icke låta för stor del af den stå ofvanför gropen, samt slutligen att icke slå hårdt. Reses pinnen eller sticker den för mycket upp, går den ända öfver ända och blir

svår att träffa. *Slår man för hårdt*, far den så hastigt bort, att man icke når den, förrän den allaredan är nere på marken. Man bör alltså först ge den ett lätt slag, för att få den upp ur gropen, derpå söka träffa den nerifrån och uppåt, så att man kan hålla den i luften för att, om möjligt, ännu gifva den ett eller flera slag. Andra slaget fördubblar och tredje slaget tiodubblar alnantalet; det är således mycket bättre att slå den ett kort stycke med två slag, än att slå den ett längre med ett slag.

När man vippar med småflickor, tillåtes det dem att fånga pinnen i förklädet.

Kasta ring.

Till denna lek behöfver man lätta tunnband eller ringar af rotting, som för prydlighetens skull omvecklas med flerfärgade tygremсор, samt träsvärd, d. v. s. 1 till $1\frac{1}{2}$ aln långa, lätta käppar, som ofvanför handtaget äro försedde med ett tvärträ.

Man ställer upp sig i en krets, kastar ringarne till hvarandra och uppfångar dem på käpparne, hvilkas tvärträen hindra ringen att falla ned öfver armen.

Kastningen tillgår på så sätt, att man griper ringens nedersta kant med venster hand, sticker svärdet nerifrån upp vid öfversta kanten och sålunda slungar ringen till sin granne, som uppfångar den på sitt svärd och på samma sätt kastar den till sin granne. Det gäller att kasta ringen så, att den icke går rundt om sig sjelf, utan alltid vänder den ena sidan ned och

den andra upp. Går den rundt om sig sjelf blir det nästan omöjligt att fånga den i luften.

Är det många deltagare och man blott har en ring blir leken tråkig. Man bör därför alltid ha flera ringar och om möjligt drifva det till att bruka lika många ringar, som det är deltagare. Då får man passa väl på, både när man slungar ringen från sig, och när man tager emot en ny, för att icke leken skall afbrytas genom att en ring faller ned.

Fjäderboll.

Fjäderboll slås antingen på samma sätt, som man kastar ring, d. v. s. bollen slås från den ena till den andra, eller ock slår man fjäderboll allena, och det gäller då, att genom slag på slag, hvar gång den vill falla ned, hålla den oafbrutet uppe i luften.

När det blåser är det mycket svårt att slå fjäderboll, och inomhus är det vanligtvis för lågt i taket.

En användbar fjäderboll kan man göra af en half kork genom att sätta en krets af två tum långa fjädrar omkring dess ena ända och göra den andra half-rund. Till bollträ, raket som det kallas, kan brukas ett tunnt bräde.

I stället för en fjäderboll kan man begagna en guttaperchaboll, som man slår med flathanden eller med ett bredt bollträ.

Stenspel.

Man väljer ett antal ungefär lika stora småstenar och bestämmer, hvem som skall vara förste man, genom att lägga samtliga stenarne i den högra handen, kasta dem upp i luften och, i det de falla ned, söka fånga så många som möjligt på afvighanden. Den, som får de fleste liggande derpå, är förste man.

Derpå begynner det egentliga spelet. Förste man lägger stenarne i handen, kastar dem upp och fångar dem på afvighanden. Dessa skall han åter kasta upp och söka fånga i handen, men då det är regel, att han blir ute, om han icke fångar alla stenarne, som han har kastat upp från afvighanden, bör han försigtigt — men utan att bruka den andra handen — först släppa ned så många stenar från afvighanden, att han kan vara säker på att fånga de öfriga. Får han ingen sten att ligga på afvighanden, eller uppfångar han icke alla, som han kastar upp från afvighanden, kommer turen till andre man, som derpå försöker sin lycka. De stenar, man sålunda får fatt i, lägger man till sidan.

Har förste man på detta sätt fått flera eller blott en sten, fortsätter han spelet, i det han kastar en af *sina* stenar upp i luften, raskt griper en af de stenar, som han icke fick att ligga på eller med flit lät falla ned från afvighanden, — och uppfångar så åter den sten han kastade i luften. Han har lof att taga flera stenar på en gång. Sålunda plockar han stenar och han kan hålla på dermed tills han:

- 1) ieke får någon sten med sig från marken,
- 2) ieke uppfångar stenen i luften,
- 3) rör vid en sten, i det han tager en annan.

Spelet vinnes af den, som till slut har fått de flesta stenarne, och han är tillika förste man i nästa spel.

Stenspel lekes ofta blott med fem stenar eller små tärningar af trä. Man gör då en hel mängd konster, t. ex. slår två gånger i marken efter att ha kastat sin sten upp i luften, och innan man återtager den, får först en, så två, så tre, så fyra och så alla fem stenarne till att ligga på afvighanden, kastar dem upp i luften och får dem i handen o. s. v. Detta kan förändras och försvåras så mycket man behagar.

Spelkolor *).

Den enklaste lek med spelkolor är följande:

En lägger sin kula från sig på marken, och från ett öfverenskommet mål kastar en annan sin kula efter den; träffar han den, eller hans kula blir liggande så nära den första, att han kan «spänna» mellan dem, d. v. s. samtidigt beröra den ena kulan med tummen och den andra med det andra fingret, har han vunnit en kula. På så sätt kasta de två hvar sin tur och det kommer an på aftal, om kulan hvar gång skall läggas på samma ställe, eller om andre man skall kasta efter den förstes kula, der den tillfälligtvis blir liggande.

*) Spelkolor äro små elastiska kulor af hård lea af omkring 1 tum tjocklek. Öfversätt.

Kronvägg med kulor.

Allmännare är det att slå kronvägg med kulor. Man väljer ett mål t. ex. en del af en vägg, en port eller dylikt, hvaremot man slår. Förste man slår sin kula d. v. s. kastar mot målet, så att kulan studsar tillbaka och ned på marken. Andra man kastar derpå sin kula mot målet; faller den ned så nära intill den förstes kula, att han kan spänna mellan kulorna, vinner han en kula. Derpå slår han ut och första man slår efter honom. Faller kulan längre bort, upptager förste sin kula och slår efter andre.

Det kan vara flere än två deltagare i denna lek, och de slå då i förut bestämd ordning. Den, som vunnit en kula, kan slå efter och om möjligt vinna alla kulor på marken. När han felar slår den, som är honom närmast i ordningen.

Det är mycket vanligt att slå kronvägg med slantar i stället för med kulor.

Pyramid.

En af de lekande lägger kulor upp i en pyramid och mot denna kasta hans kamrater från en bestämd plats. Den, som träffar pyramiden, får alla de kulor, som rulla utanför en ring, som är uppdragen omkring pyramiden; den, som icke träffar, tappar sin kula. Hvarje deltagare upplägger pyramiden efter tur.

Ring.

De lekande lägga hvar och en ett visst antal kulor in i en på marken uppritad ring och kasta i tur från ett mål efter dessa kulor. Den, som härvid stöter en kula utanför ringen, vinner den och kastar åter, tills han felar. Derpå kastar nästa man o. s. v. När första omgången är ute, kastar man andra gången från det ställe, der hvarje första kula blef liggande; men ligger den innanför ringen, skall den bli liggande, tills den stötes ut; den som är så lycklig, vinner den kulan och alla, som dess egare sjelf har vunnit i leken.

Rännstensbiljard.

Man gör en liten grop i marken och mot denna trillar man från en bestämd plats, sin kula. Kommer kulan i gropen, har man friat den; hvarom icke, blir den liggande der den stannar. Andre man trillar derpå sin kula; kommer hans kula i gropen, är den fri, och han kan försöka att trilla förstes kula i gropen från det ställe, der den blef liggande, och så fortsättes det. I denna lek kan det vara många deltagare. Hvarje kula, som icke kommer i gropen, blir alltså liggande der den stannar, och dess egare eller en medspelare, som har fått egen kula i gropen, kan försöka att derifrån trilla den i gropen. De kulor, man trillar i gropen, behåller man.

Tre-gropar

liknar något föregående lek. Man gör tre temmeligen djupa gropar i en rät linie och med 3 till 4 alnars afstånd. Förste man ställer sig vid en grop, lägger sin kula i det krökta pekfingret och söker med tummen att knäppa den till midtelgropen. Lyckas detta, knäpper han från midtelgropen till yttersta gropen, derpå tillbaka till midtelgropen och till sin utgångspunkt. När han på så sätt gått 2 gånger fram och tillbaka — han har då haft sin kula 4 gånger i midtelgropen och 2 gånger i hvardera yttergropen — är han ute.

Knäppes kulan icke i gropen, blir den liggande, der den faller, och andre man har turen att knäppa. Träffar han gropen eller hans kula blir liggande så nära förste mans kula, att han kan «spänna» mellan dem, har han dervid rätt att lägga sin kula bort till förstes och genom en knäppning på sin egen kula drifva förstes bort. Derpå knäpper han vidare till nästa grop och fortsätter, tills han förfelar en grop. Derpå kommer förste man åter i handen o. s. v.

Den, som först har gått 2 gånger fram och tillbaka, vinner, som förut är sagdt, spelet.

I denna lek kunna flera än två delta.

Käglor.

Till ett kägelspel hörer 8 käglor, 1 kung och en kula.

Huru käglor spelas på kägelbana, skola vi här

ieke omtala, utan blott huru det kan göras ute på fri mark.

Käglorna ställas upp i en fyrkant omkring kungen sålunda:

•   •   •   och ieke längre från hvarandra, än
att en kägla, som faller, må kunna
träffa och slå ned en annan.

•   •   •   Mot käglorna, sålunda upp-
ställda, kastar man kulan från ett
bestämdt mål, och man brukar då

antingen att uppställa samtliga käglorna efter hvart slag eller att låta den eller de följande kastarne försöka lyckan med de återstående käglorna. Huru man än inrättar detta, så är förnöjelsen blott liten. Bäst är att stå ända inne vid käglorna och så kasta kulan. Den, som så slår *sista* kägla, vinner. Härigenom kommer litet tanke in i spelet.

Att föra krig

med käglor är en utmärkt lek. Käglorna uppställas i två rader så långt från hvarandra, att man med någon lätthet kan kasta en kägla från den ena raden till den andra. Det bör vara ett par alnar mellan hvar kägla. Kungen ställes midt emellan begge raderna. Uppställningen blir alltså denna:

•		•
•		•
<i>A</i>	•	<i>B</i>
•		•
•		•

Vi vilja antaga att A och B spela. A kastar kulan efter en af B:s fyra käglor. Faller en af motståndarens käglor för hans kast, har han derigenom vunnit käglan, som skall kastas bort till honom. B. har alltså nu hos sig kulan och den nedkastade käglan, som skola öfver till A, och han har lof att slå ned motståndarens käglor icke blott med kulan utan också med käglan. Hvad B på så sätt må träffa, blir att kasta öfver till honom.

Det bestämmes af den, som kastar, antingen den kastade käglan skall «resas på topp eller rot», d. v. s. om den skall ställas der toppen eller roten ligger. Man kan kasta den så långt man vill, men man bör kasta den förbi kungen.

Sålunda fortsättes leken, i det man kastar kulan efter hvarandras käglor, och kastar öfver de käglor, som man tappar.

Ifall man på detta sätt tappar alla sina käglor, må man «låna kungen» d. v. s. man ställer den, der förr en af kägorna stod. Kastar motståndaren också den ned, har man tappat.

Den som under kastningen träffar kungen, tappar alla sina käglor och må låna kungen. Slås den ned, har man tappat, med mindre den slås ned med en kägla, ty då har man ju den att fortsätta spelet med.

Man kan i samma spel låna kungen tre gånger.

Krocket.

Till krocket-spelet höra 8 träkulor, 8 trähammare, 2 käppar, och 10 bågar.

Kulorna böra vara $3\frac{1}{2}$ tum i genomskärning och målas med hvar sin färg.

Hamrarna hafva $1\frac{1}{2}$ alus långa skaft; hufvudena äro 5 tum långa och $2\frac{1}{4}$ tum i genomskärning. De målas likasom kulorna.

Käpparna, hvaraf den ena kallas *ändkäppen*, den andra *midtelkäppen*, skola vara $1\frac{1}{2}$ alu långa och spet-

tiga i den ena ändan. Omkring den andra ändan målas med färger, som svara mot dem, hvarmed kulor och hammare äro målade, 8 breda bälten.

Följande färger för kulor, hammare och bälten äro att anbefalla:

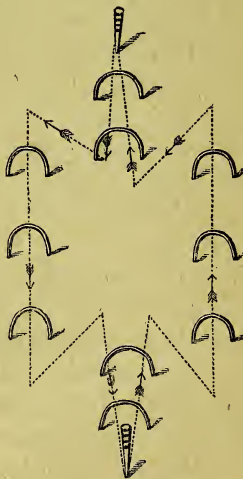
№ 1. Blå,	№ 5. Svart.
» 2. Röd,	» 6. Gul,
» 3. Grön,	» 7. Brun,
» 4. Hvit,	» 8. Violet.

Bågarne göras af tjock, $1\frac{1}{2}$ aln lång jerntråd och hvitmålas. Afstånden mellan deras ben äro 10 till 12 tum.

Huru bågar och käppar uppställas, ses af vidstående figur.

Afstånden mellan ändkäppen och midtelkäppen bör vara omkring 35 alnar, från № 10 till № 3 är omkring 16 alnar. Föröfrigt kunna afstånden mellan bågarne förminskas eller förstoras, och hela uppställningen förändras efter de spelandes skicklighet och markens beskaffenhet. Under stundom brukar man sätta två bågar, № 11 och 12, korsvis midt inne i banan. Denna dubbelbåge genomgås — likgiltigt från hvilken sida — på nedturen efter № 2 och på uppvägen efter bågen № 6. En horisontel, väl slagen gräs- mark är bäst.

Ändkäppen.

Mittelkäppen.

De spelande delas på vanligt sätt i två partier, så att en *hufvudman* eller *chef* först väljes för hvart parti. Desse chefer välja så åter vexelvis sina medspelare och lemna dem kulor och hammare af färg, som svarar mot deras ordning efter bältena på käpparne. Sjelf behåller alltså chefen af första partiet, om vi hålla oss till den ofvan uppställda ordningsföljden af färger, blå kula och hammare, medan chefen af andra partiet tager röd kula och hammare. De spelande benämnas efter sina färger.

På det ena partiet blifver således № 1 blå, № 3 grön, № 5 svart och № 7 brun, alltså de mörkare färgerna; på det andra partiet № 2 röd, № 4 hvit, № 6 gul och № 8 violett, de ljusare färgerna.

Det kan vara från 2 till 8 deltagare. Är antalet olika, kan en deltagare spela med två kulor eller en-hvar spela för sig mot de andra. De kulor, som icke begagnas, läggas åt sidan. Är det blott två spelare, bör vardera begagna två kulor.

Spelet består deri, att man med tillhjälp af hammaren söker slå sin kula genom samtliga bågar och in till begge käpparna, såsom på förestående figur med utprickade linier och pilar är betecknad.

Detta synes mycket lätt, men visar sig icke vara så alldeles simpelt och blir i betydlig grad försvåradt genom den rättighet, som ens motståndare under vissa vilkor eger, att *drijfva*, d. v. s. slå kulan bort i hvilken rigtning som helst.

När nemligen en spelare med hammaren slår sin kula in på, bränner, en annan kula, får han rätt att

lägga sin kula ända intill den brända, sätta foten (med hälen på marken) hårdt på sin egen kula och genom ett slag på denna bortdrifva den främmande, träffade kulan. Man kan på detta sätt skada sina motståndare eller hjälpa sina vänner. Motståndarens kula, som kanske ligger ganska lägligt, för att nästa gång bli slagen genom sin båge, kan man drifva långt ut till sidan. Medspelarens kula kan man hjälpa närmare bågen eller genom bågen o. s. v.

Detta kallas att *drifva*.

Spelet tillgår sålunda:

Chefen för första partiet (blå) lägger sin kula på hammarskaftslängd från ändkåppen och söker att slå den genom bågen 1. Lyckas detta, får han nytt slag och kan slå genom bågen 2. För hvar båge, han sålunda går igenom, får han nytt slag, d. ä. får rätt att slå ännu en gång.

När han förfelar en båge, kommer turen till chefen för andra partiet (röd) och de öfrige spelande fortsätta efter sina färger i den på kåppen föreskrifna ordningen.

När samtliga kulor äro komna i spelet, begynner en ny omgång o. s. v.

Utom genom att gå genom båge, får man nytt slag genom att beröra midtelkåppen och genom att drifva.

Genom att träffa andra kulor får man rätt till två slag eller till att drifva och slå.

Ett *block* kallas en kula, som ännu icke gått genom första bågen.

En *röfvare* är en kula, som gått genom alla bågarne och har rört vid midtelkäppen, men ännu icke blifvit *död* genom att derpå röra vid ändkäppen. Då den ju alltid lätt kan komma tillbaka till ändkäppen och göra sig ute, bör den gå tillbaka till de andra spelande för att drifva vänner och fiender. En röfvare har nemligen lof till att drifva samma kula flera gånger — dock icke två gånger i samma omgång.

Lagar för Krocket.

- § 1. Vid spelets början lägges kulan på hammarskafts-
längd från ändkäppen.
- § 2. Den spelande skall vid slag stå vid sidan af, icke bakom sin kula, och bör hålla hammaren med begge händer.
- § 3. Kulan skall slås med hammarens klubba; man kan vipa med sidan af hammaren, när kulan ligger så, att den icke kan slås t. ex. i en grop eller ända intill en annan kula.
- § 4. Hvar och en af de spelande har slag på egen kula i den genom färgbälten på käppen anförda ordning.
- § 5. Man får nytt slag, d. v. s. rätt till att slå en gång till,
- a) genom att i riktig tur och från rätt sida slå sin kula genom båge; om kulan går genom två på hvarandra följande bågar, får man likväl blott ett nytt slag,
  - b) genom att slå sin kula mot midtelkäppen,

c) genom att *drifva* en bränd kula. I stället för att drifva en bränd kula, kan man taga två slag på egen kula.

§ 6. Den, som med sin kula bränner, d. ä. berörer en annan kula, kan *drifva* den.

Häriifrån undantages:

a) ett *block*, som hvarken kan drifva eller drifvas,

b) en *röfvare*, som den träffande kulan har stött intill ändkappen, ty då är röfvaren *död* och måste tagas bort från spelet.

c) en drifven kula kan icke ånyo drifvas af samma kula, förrän denne (drifvaren) har gått genom båge eller har rört vid midtelkappen.

§ 7. Man kan med ett slag gå genom mer än en båge.

§ 8. Vid drifning lägges antingen den drifvande, spelarens egen, kula bort till den brända; spelaren sätter venstra foten med hälen på marken fast på egen kula, den han gifver ett slag, som bringar den fremmande kulan att fara bort: eller kan han slå begge kulorna bort med ett slag, utan att sätta foten på egen kula.

§ 9. Drifves en kula icke minst 6 tum, kan försöket återtagas.

§ 10. Slipper drifvarens egen kula bort under foten, lägges den tillbaka till sitt ställe, och spelet fortsättes derifrån.

§ 11. Man kan alltid efter fritt val söka sin kula genom en båge, slå den efter en annan kula, för att bränna den eller låta sin tur gå förbi.

§ 12. När en kula bränner en annan kula och tillika går genom båge, kan spelaren antingen spela mot nästa båge eller drifva.

Spelar han mot nästa båge utan att drifva, får han tre slag, nemligen ett för att ha gått genom båge och två för att ha bränt utan att drifva.

Drifver han den brända kulan, får han två slag, nemligen ett för att ha gått genom båge och ett för att ha drifvit.

§ 13. När en kula bränner en af de spelande eller en hammare och derefter går genom båge, anses den som om den icke hade gått igenom; men träffar den en annan kula eller sidan af bågen och derpå går igenom, är genomgången utförd.

§ 14. Drifves en kula af en annan spelare genom båge till midtelkåppen eller ändkåppen, har det samma verkan med hänsyn till dess plats i spelet, som om man sjelf hade slagit den.

§ 15. Ifall en drifven kula träffar en annan kula och bringar den genom båge, anses genomgången som utförd.

§ 16. En kula är genom båge, när dess medelpunkt är genom.

§ 17. Genomgång genom båge eller beröring af kåpp, som icke sker i tur, räknas icke.

§ 18. När en kula i felaktig rigtning slås eller drifves genom båge och så rullar tillbaka, är genomgången utförd.

§ 19. När en kula bränner flera kulor, kunna de alla

drifvas i den tur, i hvilken de blifvit brända; men man må antingen drifva alla eller låta alla ligga.

Man får för att bränna flera kulor, när de alla drifvas, blott ett slag.

- § 20. När man icke vill begagna sin rätt till att drifva, fortsätter man spelet från det ställe, der kulan ligger, — den lägges alltså icke bort till den brända kulan.
- § 21. När en spelare slår utom sin tur, gäller slaget, d. v. s. kulan blir liggande, der den stannar, men han tappar sitt slag i nästa omgång.
- § 22. Den, som slår på felaktig kula, må lägga den tillbaka på sitt ställe, och han tappar sitt slag.
- § 23. Den, som olagligen drifver en kula, tappar sitt slag.
- § 24. En kula, som blifvit origtigt rörd eller slagen, skall läggas tillbaka på sin plats.
- § 25. En kula, som ännu icke har varit vid midtelkåppen, kan icke vara bakom ändkåppen; utan lägges fram, som i § 1 är sagdt.
- § 26. En gräns bestämmes, hvartill kulor kunna bortläggas, om de slås eller drifvas utöfver den.
- § 27. En röfvare kan drifvas flera gånger af samma kula, då den icke har någon ny båge att gå igenom.
- § 28. En röfvare kan drifva samma kula flera gånger, dock icke i samma omgång.
- § 29. En röfvare, som drifver en kula två gånger i samma omgång, tappar sitt nästa slag.

- § 30. En röfvare får blott nytt slag genom att *drifva*, ty den har ingen båge att gå igenom, och om den bränner och underlåter att drifva, får den icke dervid nytt slag.
- § 31. En röfvare, som slås, drifves eller af en annan kula stötes intill ändkäppen, är död och bör tagas bort ur spelet.
- § 32. Den sidan vinner, hvars medlemmar först få alla sina kulor till ändkäppen.
- § 33. Ett parti består af tre spel, en tornering af tre partier.

Vinterkrocket.

Krocket kan spelas med små kulor och små hammare på ett bord med kläde öfver. Omkring bordet bör gå en ram ungefär som på en biljard. I stället för bågar kan man begagna kritstreck eller små uppstående pinnar. När man skall *drifva* sätter man venstra handens pekfinger på egen kula. Föröfrigt äro reglorna alldeles desamma som vid Krocket, som spelas ute på fri mark.

Kricket.

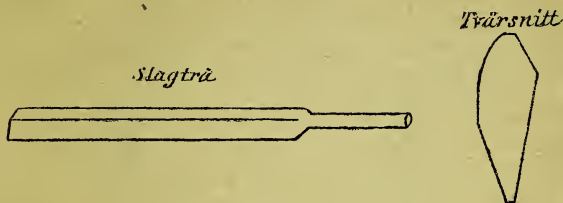
Till ett kricketspel höra: en boll, tvenne slagträn och tvenne s. k. grindar.

Bollen bör vara temligen hård, väga ungefär ett halft skålpund och ega en omkrets af omkring 10 tum.

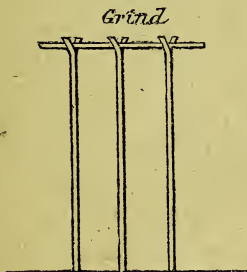
Slagträna måste för fullvuxna personer vara af hårdt, men kan för ungdom vara af ett lättare träslag; ungefär tre och en half fot långa och fyra och

en half tum breda; nedre ändan något tilltagande i tjocklek. Handtagen göras skrofliga eller lindas med becktråd.

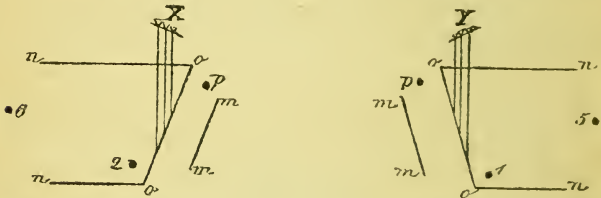

Grindarne kunna vara prydligt svarfvade, men man begagnar äfven vanliga käppar dertill. En sådan grind af tre med en liten gaffel försedda käppar, som blifvit nedslagen i marken, är vanligen två fot hög, har upptill en i gafflarne liggande käpp, det s. k. tvärträet. Käpparne stå så nära hvarandra, att bollen icke kan kastas emellan dem utan att beröra dem.

De spelandes antal kan icke gerna vara mindre än 8, beqvämast 12, men äfven flere personer. De dela sig genom lottning eller öfverenskommelse i tvenne

till antal och färdighet lika partier. Derpå lottas om, hvilket parti skall göra början. Grindarne nedsättas i marken på ett afstånd af ungefär 25 till 30 steg från hvarandra, så att de sinsemellan stå parallelt. Planen bör vara jemn och fri, bevuxen med en kortslagen gräsmatta eller också alldeles kal och fast. Man upp-

ritar på marken den $3\frac{1}{2}$ fot långa rullgränsen $o o$ med dess bakåt löpande sidogränsor $o n$, och inom de båda grindarne, på 4 fots afstånd från dem, eller något mer än slagträets längd, de båda slaggränssorna. Efter dessa förberedelser må spelet begynna.

Vi antaga hvarje parti till 6 personer, nemligen $a b c d e f$ och $1 2 3 4 5 6$. De förra skola börja, d. v. s. de skola slå bollen, för att göra punkter (points). Till den ändan ställa sig två af dem, t. ex. a och b (vanligen tar man de bästa spelarne först), hvardera försedd med ett slagträ, på de båda slagrummen, d. ä. mellan $o o$ och $m m$ vid sidan af hvar sin grind (p). Vi benämna dem *spelare*. De öfriga personerna af deras parti hafva nu ingenting att göra, utom en, som antecknar punkterna. Deras motståndare åter ställa sig på sina platser $1 2 3 4 5 6$. Personerna 1 och 2 , *rullarne*, hvilka stå vid rullgrän-

sen, rulla bollen på marken hän mot grindarne, nemligen 2 mot *Y* och 1 mot *X*, i afsigt att träffa dem. Detta sker med största hastighet och temlig kraftanvändning. Men de båda spelarne *a* och *b* äro grindvaktare och söka hvarje gång med bollträet slå bollen tillbaka och sålunda bringa den ur motpartiets 1—6 händer. Så ofta en slår bort bollen, eller öfverhufvud så ofta den kommer bort ur motståndarnes 1—6 händer och först ånyo måste upphemtas, ömsa *a* och *b* plats. *b* blir *a* och springer till *b*:s förra slagplats och denne åter på *a*:s. Är bollen tillräckligt långt borta, så söka de upprepa detta så ofta som möjligt; ty för hvarje ombyte vinner deras parti *a—f* en punkt. Deremot bemöda sig deras motståndare så snart som möjligt att hindra *a* eller *b* från att slå; detta kan tillgå på många sätt och skall i det följande angifvas. Förlorar verkligen *a* eller *b* slaget, träder en af deras medspelare, t. ex. *c*, i hans ställe och man fortfar att spela som förut. På detta sätt kommer en spelare efter en annan ur spelet och blir så länge ersatt af de andra, som ännu ej varit inne i spelet, tills ingen mer återstår af *a—f*. Äro sålunda de båda sista spelarne sysselsatte och en af dem förlorar slaget, så afgå båda, när ingen mera återstår till den enes ersättande, och partiet *a—f* har slutat sin första gång. Nu gå deras motståndare 1—6 in i spelet, för att förskaffa sig punkter, och *a—f* träda på dessas förra platser. Derpå fortgår spelet såsom förut. Har 1—6 gjort sin första gång, så kommer derpå *a—f* åter till spelet och gör sin andra gång o. s. v. Antalet punkter, som

skola göras, kan i alla fall bestämmas vid spelets början, till 36, 44, ja ända till 101, om många spelare äro med, och det kommer derpå an, hvilket parti har det samma fullt på det minsta antalet gånger och med det minsta antalet spelare. Men vida vanligare och bättre är det att icke bestämma punkternas antal, utan antalet gånger för hvarje parti, hvarvid då det parti vinner, som på ett, två eller tre gånger gör de flesta punkterna.

Spelaren förlorar sin rätt att slå:

1. när den rullade bollen berör hans grind, så att tvärträet faller ned eller en käpp far upp ur marken (om man så hellre vill, öfverhufvud, när bollen blott berör grinden),
2. när den tillbakaslagna bollen far upp i luften och fångas af en af andra partiet,
3. när tvärträet nedslås af en af motståndarne med bollen i hand, eller genom densammans kastande, under det att spelaren icke står på slaggränsen eller icke håller in slagträet,

(Detta är ofta händelsen, när spelarne ömsa platser och icke komma nog hastigt; eller när spelaren efter förfeladt slag sprungit från slagplatsen eller glömmer sig och icke efter slaget nedstöter slagträet nog hastigt på platsen.)

4. när spelaren springer från sin plats, för att hindra den uppslagna bollens fångande,
5. när hans medhjelpare slagit bollen i luften, och han slår den ännu en gång, eller den sålunda slagna bollen berör hans grind,

6. när han med handen berör eller upptager den rullade bollen, innan den låg stilla,
7. när han begagnar sitt ben, för att afhålla bollen från grinden, och bollen dervid verkligen kommer emot benet,
8. när han genom oförsigtighet vid slaget berör grinden med slagträet eller till och med nedslår tvärträet,
9. när vid platsernas ombyte spelarne redan sprungit förbi hvarandra och tvärträet nedslås från en grind af en bland motståndarne, så har den förlorat slaget som sprang till densamma. Men ha de icke kommit förbi hvarandra, så har den förlorat slaget, som lemnade den berörda grinden.

Lagar och regler för de spelande.

a) för spelarne.

1. När bollen kommit ur motståndarnes händer, men blott är föga aflägsnad, och spelarne vilja byta plats, så bör den, hvars port bollen ligger närmast, icke genast springa till den andra, utan vänta, tills den andra spelaren kommit ordentligt till sin plats. Hvarför? det lærer praktiken.
2. Han får icke hålla slagträet framför grinden, när bollen kommer rullande; likaså litet får han sjelf träda framför den. Slagträet måste, färdigt till slag, hållas från marken i höjden, så snart den rullande, som från andra grinden vill rulla bollen öfver, ropar: *gif akt!*

3. Han får icke stryka utefter marken med hela slagträets längd, utan endast göra ett *enda* ordentligt slag efter bollen.
4. När han slår efter bollen, så kan han visserligen i följd af slagets häftighet vika från slagplatsen; men han måste ögonblickligen återflytta hand, fot och slagträ inom målet; ty när den rullande eller annars en motståndare hastigt uppsnappar bollen och dermed nedslår tvärträet, innan han har hand, fot och slagträ åter inom målet, så har han förlorat slaget. Men så snart den rullade eller slagua bollen åter är i den rullandes händer, och han, spelaren, åter har hand, fot etc. inom målet, behöfver han icke mer bibehålla sin plats, tills ånyo ropas: *gif akt!*

Man brukar i detta spel äfven göra det till lag att hand eller fot ingenting gäller, utan att man efter slaget måste stöta ned slagträet i marken; gör man detta senare, än den rullande berört grinden med bollen i handen eller genom kastning, så förlorar man slaget. Detta synes vara bättre.

5. Har bollen erhållit ett slag af den på andra sidan stående, så att han åter flyger på den grind, hvarifrån han kom, och nedslår tvärträet, så är den vid denna stående spelaren från slaget; han har därför rättighet att afhålla en sådan boll på allt sätt, till och med med sin kropp.
6. När bollen blifvit uppslagen och motståndarne vilja fånga honom, så kunna spelarne förhindra

det på allt sätt, blott att hvarken den fångande personen eller bollen beröres.

b) för *motståndarne*.

1. Personerna på 3 4 5 6 bemöda sig att fånga den uppslagna bollen och, hvad som alltid är fallet, så fort som möjligt skaffa den i de rullandes händer. De måste därför kasta bollen väl i händerna, ty härigenom hindras ombytet af platserna.
2. De rullande på 1 och 2 få endast *rulla*, icke kasta bollen; ty en på grinden *kastad* boll är ogiltig. De måste på allt möjligt sätt och hastigt upphemta bollen, när den rullar till dem, för att om möjligt beröra grinden förr, än spelaren stöter sitt slagträ inom målet.
3. Vid bollens bortrullande måste de hafva en fot inom rullgränsen *n n o o*, annars är bollen ogiltig.
4. De kunna befalla spelarne, på hvilken sida om grinden de skola slå.

Sisten.

Den, som är ute, eller som det här heter, *har sisten*, skall söka gifva den från sig genom att springa efter och gifva en af deltagarne ett slag. Man bör iakttaga:

- 1) att icke slå hårdt, och
- 2) att icke bli misslynt, om ock ett slag i ögonblickets ifver skulle falla litet tungt.

Sisten med mål

lekes sålunda, att man icke kan göras till sisten, när man står vid «målet». Understundom bestämmer man också att den är fri, som håller i jern eller annat liknande.

Sisten med två mål.

Man väljer två mål, mellan hvilka de lekande skola löpa fram och tillbaka. Den, som har sisten, bör söka gripa en eller annan och gifva honom sisten, och dessa två hjälpas derpå åt att gripa flera. På så sätt blir det alltid flere och flere *ute* och derigenom svårare att komma från mål till mål. Då man icke blott skall *beröras* utan fasthållas och få tre slag, för att blifva *ute*, är leken något våldsamt och passar bäst för gossar.

Kurra gömma

är en präktig lek, emedan både stora och små, gossar och flickor, kunna deri deltaga.

Den, som är *ute*, ställer sig med ansigtet mot en vägg och räknar till hundra, medan de andra gömma sig. Derpå skall han uppleta dem, men han bör vara försigtig, ty går han för långt från målet, kunna de få försprång före honom och komma in till målet och *bränna* honom. Så snart han får se en, bör han springa till målet och slå på väggen, i det han ropar: *dunk*

för Per eller Pål! Den som först brännes skall stå, d. v. s. vara ute, nästa gång. Det är en hederssak att få så många brända, som möjligt. Får han ingen bränd, måste han sjelf stå nästa gång.

Slå på ringen.

Man tager hvarandra i händerna och bildar en ring. Den, som är ute, löper utanför ringen och slår en på ryggen. Denne skall då springa honom till mötes och söka att komma tillbaka till sin plats. Lycas icke detta, får han vara ute.

Hök och dufva. Sista paret ut!

Man ställer sig parvis upp bakom hvarandra och med enkemannen (höken) i spetsen. När han — utan att se sig tillbaka — ropar «sista paret ut!» eller «alla mina dufvor ut!» skall sista paret springa fram, en på hvar sida och söka att gripa hvarandra före enkemannen (höken). Griper denne en af paret, innan de nått hvarandra, blir den öfverblifne enkeman (hök).

Hund och hare

är en riktig gosslek. Haren, som har fickan full med papperslappar, får ett försprång, och af dem släpper han då och då en, under det han springer. Hans kamrater, hundarna, förfölja honom efter det spår, som papperslapparne gifva, men är han rask och flink, kan han länge klarera sig undan dem.

Björnföraren.

En gosse är björn, en annan björnföraren. Björnen sitter hukad och håller i ett snöre, hvars andra ända björnföraren tager i handen. De andra gossarne göra daggar af sina näsdukar och söka att slå björnen, utan att blifva berörda af björnföraren, hvars uppgift det är att «bränna», d. v. s. beröra, en af angriparne, utan att draga så hårdt i snöret, att björnen faller. Den, som brännes, blir björn.

Mitt kungarike.

Man delar sig i två afdelningar, och den ena väljer en inhägnad plats, kungariket, i hvilket den andra afdelningen söker att intränga. Här gäller det att hvarken vara för våldsam eller att bli ond, om man får en liten stöt.

Kedja.

I ett hörn af lekplatsen utmärkes ett rum, hemmet, hvori den ställer sig, som först är ute. Derpå springer han ut och säger:

«Jag ropar en, jag ropar två, jag ropar trene gånger, Nu jag kommer springande att göra kedjor långa.»

Med sammanslagna händer springer han nu efter sina kamrater och söker beröra (bränna) en af dem, utan att skilja händerna från hvarandra. Den, som

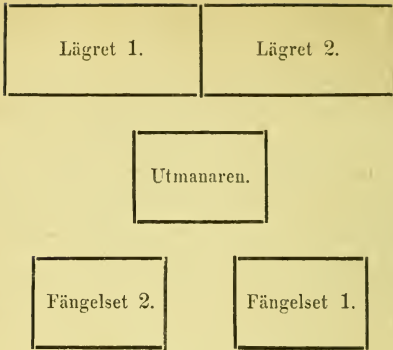
han bränner, måste följa honom hem; de taga hvarandra i hand, löpa derpå ut för att bränna andra, men de få icke släppa hvarandra. För hvar och en, som brännes, blir kedjan längre, men det är blott de två yttersta, som kunna bränna. Blir kedjan bruten, skall hela kedjan åter in i hemmet, och den plär ofta bli afbruten; ty, när den är lång, kan man ostraffadt bryta igenom den, emedan de, som äro inne i kedjan, icke kunna bränna. Men man har icke lof att angripa kedjan bakifrån.

Jag följer min anförare

är en god lek, blott man har en god anförare; allt hvad han gör, skola de andra göra efter, följa efter honom, hvart han går, hoppa, hvart han hoppar o. s. v. Denna lek brukas ofta ombord på skepp och man har en historia om en skeppsgosse, som på så sätt fick manskapet först att svärta sig med sot och sedan hoppade öfverbord; — också här följde de honom. Detta var nu litet för mycket.

Tornering.

Det bör vara 16 till 20 deltagare, som delas i två partier på det sätt, att en anförare först väljes, en för hvart parti, och desse åter vaxelvis välja sitt manskap. På så sätt blifva begge partierna ungefär lika. Derpå inrättas man två läger vid sidan af hvarandra. 30 eller 40 alnar framför lägren utstakas två

fängelser, så att fängelset № 1 är midt framför lägret № 2, så som på teckningen är framställt. Midt emellan dessa fyra rum utstakas slutligen ett rum för utmanaren. En riddare springer ut från lägret № 1, ställer sig på utmanarens plats och ropar: «kom, kom, kom!», hvilket är en utmaning till riddarne i lägret № 2. En af dessa springer derpå fram och söker att «röra» utmanaren, innan han kan komma tillbaka till sitt eget läger. Ifall det lyckas att röra honom, får han gå till sitt fängelse, alltså till № 1, och der måste han bli tills han blir frälst af en af sitt partis riddare, som springer ut och «rör» honom, — ifall derpå icke denne nye riddare blir «örd» af en fiendtlig riddare. Men om den förste riddaren orörd kommer tillbaka till sitt eget läger, blir hans förföljare förföljd af en ny riddare från lägret № 1 och kan då «röras». Sålunda kan hvarje riddare springa ut och söka att röra en fiendtlig riddare, som öfvergifvit sitt läger före ho-

nom; — kan han röra honom, får denne gå i fängelse och blir der tills han på ofvananförde sätt blir befriad. Anförarne, som naturligtvis äro de bästa löparne, böra icke lemna sina läger, utom när det kniper, då det kan bero på dem att frälsa hela sitt parti. När det är många fångar i ett fängelse, behöfva de icke alla stå i fängelset, utan de kunna hålla hvarandra i händerna, och blott den siste måste hålla foten innanför fängelset. Härigenom blir den väg, som den frälsande riddaren får att springa, mycket kortare. Den, som har öfvergifvit sitt läger för att frälsa en riddare, kan icke frälsa en till utan att först vända tillbaka till sitt läger. När alla fångarne på begge sidor äro befriade från fängelset, begynner leken på nytt, i det en riddare från lägret № 2 springer ut och ropar «kom kom!». Det parti, som kan nå derhän att få alla de fiendtlige riddarne i fängelse, vinner leken.

Tornering kan också lekas på det sätt, att fångarne icke kunna befrias, utan få bli i fängelse; detta är mycket enklare, men icke så nöjsamt för alla deltagarne, då den, som i början fängslas, får vara overksam hela tiden sedan.

Att göra matt.

De lekande, hvilka kunna vara huru många som helst, dela sig i tvenne partier och uppställa sig på hvar sin sida om en midt emellan dem uppdragen linea på ett afstånd af omkring 15 à 20 steg från hvarandra. Leken tillgår nu sålunda, att hvar och en

af båda partierna söker springa öfver till det andra partiet och slå någon af detsamma på axeln under utropet: *matt*, utan att sjelf ertappas. Lyckas detta, är den, man vidrört, *matt* och måste gå ur leken, men ertappas man och fasthålles af motsatta partiet, är man sjelf *matt* och ur leken. Sålunda fortgår nu leken tills alla på ena sidan blifvit *matta*, då det andra partiet vunnit. Äro de lekande så många, att det blir svårt att hålla reda på, till hvilket parti hvar och en hör, måste det ena partiet skilja sig från det andra genom något tecken, såsom t. ex. genom att vända mössan bakfram eller genom att binda näsduken om armen o. d.

Katt och råtta.

En af de lekande är katt, en annan råtta. De öfrige fatta hvarandras händer och dansa hurtigt i ring omkring råttan. Katten, som är utanför ringen, söker nu tränga sig in, hvilket de öfrige naturligtvis på allt sätt söka förhindra. Lyckas emellertid katten komma in, bör råttan genast släppas ut och katten hållas innestängd så länge som möjligt. Skulle dock katten kunna tränga sig ut, bör råttan ånyo genast släppas in o. s. v. Leken fortgår på detta sätt, tills katten lyckats fånga råttan. Men de, som varit vållande till kattens seger, bli katt och råtta i de förras ställe.

Köpa fåglar.

En af gossarne är *säljare*, en annan *köpare*, de öfrige *fåglar*. Säljaren ställer sina fåglar på en rad i

front och gifver hvar och en af dem ett fågelnamn: du är en steglitsa, du är en stare, du en lärka, du en bofink, du en domherre o. s. v. Detta får emellertid köparen icke höra. Härefter kommer denne och frågar säljaren: har du fågel att sälja? — ja! — Har du en korp? — nej! En sparf? — nej. Så fortfar han att svara nej tills köparen nämner en, t. ex. här en stare, som är bland antalet. Då skrika alla ja! och den nämnda fågeln flyger bort så hastigt som möjligt, d. v. s. springer sin väg, för att undfly sin nya herre. För att gynna hans flygt måste köparen först göra, som om han skulle räkna upp pengarne för fogeln i säljarens hand. Derpå sätter han efter honom. Lyckas han få fatt i fågeln, är den hans, men kommer denne åter till säljaren, utan att ha blifvit ertappad, så tillhör den ånyo honom. Det parti, som vid slutet är starkast, har vunnit.

Räf och gås.

En gås försvarar sina ungar mot räfvens anfall, detta är lekens tanke.

Sällskapet kan bestå af 10 till 20 personer. En af dem, som är tillräckligt flink, öfvertager räfvens roll. Alla de öfriga af sällskapet stå i en lång rad, man efter man, såsom vid gåsmarsch, och den ena fattar den andra baktill i rocken. I spetsen af denna rad står gåsen, hvartill måste tagas en stark och liflig person. Räfven närmar sig med springande och löpande än till venster än till höger och söker genom

hastiga vändningar falla gåsens ungar i flanken; denna åter, med hela raden efter sig i en ständig rörelse, springer alltid i vägen för honom och söker hindra honom att komma åt ungarne. Dessa göra bakom oupphörligt svängningar än till venster än till höger, för att undkomma räfven, och få aldrig lemna honom ur sigte. Lyckas det räfven att komma till flanken och fasthålla en unge, så tillhör den honom jemte alla de andra, som stå i raden bakom densamma. De fångne måste nu aflägsna sig och gå åt sidan. Räfven fortfar på samma sätt, tills han beröfvat gåsen alla ungarne.

Pipblindbock.

De lekande taga hvarandra i händerna till en ringdans. Midt i ringen står blindboeken med en käpp i handen och vänder sig omkring. Efter några ögonblicks dans sträcker han fram käppen, då dansen upphör, och den, på hvilken blindboeken pekar med käppen, fattar deri. Derpå säger han «pip» och den andra svarar äfven «pip». Af detta ljud skall han nu söka gissa, hvem som håller i käppen. Gissar han rätt, byta de plats, så att den utgissade blir blindboeck men den förre blindboeken tar den andras plats i ringen. Gissar han deremot galet, fortsättes leken tills han lyckas.

Blinda jagten.

Vid en påle eller ett på en fri och jemn plan stående träd, kring hvilket platsen på alla sidor är

lika stor, fästas tvenne tåg af 5 till 6 alnars längd hvardera, och tvenne gossar, hvilkas ögon blifvit förbundna, fatta med ena handen i den fria ändan af hvar sitt tåg. I den andra handen bär den ene en sammanvirad näsduk som dagg, hvarmed han söker att slå den andra, så snart han träffar honom; denna deremot har en pipa, hvori han emellanåt blåser, för att låta höra, hvar han finnes. Båda böra för öfrigt gå så tyst, att de icke kunna höra hvarann. Denna lek är ganska lustig att åse. I de flesta fall slår nemligen den jagande med sin dagg i tomma luften och ofta händer äfven, att den, som har pipan, springer rätt på sin förföljare, just då han som bäst tror sig undfly honom.

Slå flaskan.

Man ställer en flaska på marken, binder en näsduk för ögonen på en af sällskapet, ställer honom med ansigtet mot flaskan och beder honom att med en käpp, som man gifver honom, slå flaskan. Han skall slå uppifrån och ned, icke sopa utefter marken. Man kan godt våga en hel flaska, ty han träffar icke.

Hvem är ute?

För att afgöra, hvem som först skall vara ute i en lek, kan man «dra strå», kasta «krona eller vase» eller «singla», som det vanligen kallas. Äro de lekande många, ställa de upp sig i en ring och en af dem

framsäger nedanstående formel, medan han för hvart ord pekar på en af deltagarne. Den som träffas af ordet *ut!* är ute.

Apala, misala,
Misinka, miso,
Sebedej, Sebedo!
Extra, lara,
Kajsa, Sara!
Häck, väck,
Välling, säck!
Gack ut, din länge man, väck,
Ut!

För Vintern.

Skidlöpning.

Skidan är icke till sin bestämmande en leksak, utan ett fortkaffnings- eller transportmedel.

I alla länder, der snö faller i större mängd eller förblir liggande längre tid, äro människorna nödgade att bruka konstiga medel för att komma fram, utan att sjunka genom den lösa, djupa snön. Af sådana medel har man åtskilliga, lämpade efter ländernas beskaffenhet och klimat. Släda och kälke finner man nästan öfverallt. Der snön är särdeles lös, så att skidorna icke kunna glida, brukas ofta tråg, som göras af flata trästycken och vidjor, som äro ungefär en kvadratfot stora och fästas på midten med vidjor vid foten. Den, som brukar tråg, bör alltså, när han går, skrefva litet ut med benen.

I våra fjällbygder lærer man till och med hästar att gå på tråg, men det blir dock alltid ovigt och besvärligt att begagna.

Indianerna i Kanada och Nordamerika bruka på sina vintervandringar öfver snön en något liknande apparat, bunden af vidjor på en trälist, som ungefär har formen af en båt.

I Norge, det nordliga Sverige och Lappland brukas dock hufvudsakligen skidor, och detta fortkomst-

medel får i dessa backiga länder, med en lång, kall vinter och stor snömängd, en utbredd och allmän användning.

Skidor äro på många ställen så godt som det enda kommunikationsmedel och äro en oundgänglig sak vid hvarje gård och torp i våra fjällbygder.

Att bruka skidor förutsätter en viss färdighet, som endast kan förvärfvas genom öfning; men för den, som deri eger färdighet, bli skidorna också ett likaså lätt, som behagligt fortkomstmedel, antingen man med pilens snabbhet ilar öfver de brantaste backar eller på slätter skjuter sig fram i ett raskt glidande skridt, eller slutligen kryssar sig upp öfver backar i den djupa, obanade snön.

Skidornas form bör afpassas efter deras bestämelse. De skola glida lätt utöfver snöns yta men derjemte med kanterna skära så djupt ned i snön, när denna är hård eller täckes med skare (snöskorpa), att skidan i loppet håller den räta linien och icke slingrar ut till sidorna.

Alla skidor göras af trä, långa, smala och tunna och med en böjning frampå spetsen; men föröfrigt äro formen och virket mycket omvexlande på olika ställen i landet. Nästan öfverallt, hvart man kommer i bygderna, rosar hvar man den i hans hem brukliga formen på skidor och sätter den öfver alla andra.

Att gifva någon allmän regel för huru skidor böra vara är icke lätt. Vi skola i stället i korthet angifva de här i landet brukliga hufvudformerna.

I *Trondhjems stift* och i *Österdalen* brukas skidor af olika längd; *långskida* till venster fot och s. k. *andor* eller *kortskida* för höger fot. Långskidan är i allmänhet 10 à 12 fot lång, andoren blott 8 à 9 fot. Begge skidorna äro smala, icke öfver 3 tum, och lika breda med starkt uppböjd spets; de äro temligen tjocka och styfva samt hafva hålränd längsefter midten på undersidan. Virket är nordanfjälls isynnerhet björk, i *Österdalen* deremot furu. De bindas i allmänhet till fötterna med smala läderremmar eller hälband af vidjor. En mera konstmässig påbindning ses af vidstående teckning.

Renskinnstömmar äro härtill lämpligast. Tömmen trädes genom hålet för horken (fotbanden), bakom denna, den ena ändan kort, omkring 3 tum, försedd med en ring, den andra tillräckligt lång, för att kunna gå bakom hälen, fram genom ringen, derefter tvärt öfver vristen, hvarefter den fästes med ett par halfstick till tömmen på den andra sidan af foten.

Detta slags skidor äro mycket starka och ha blifvit reglementerade för militäriskt bruk, men de äro också tyngre och mindre handterliga än de kortare på den och bredare vestlandsskidorna.

På andra ställen i landet gör man skidorna lika låga, dels med och dels utan rand på undersidan. I

Gudbrandsdalen och *Valders* brukas de s. k. *Lands-skidorna*, så kallade, emedan de väsentligen tillverkas till salu i *Torpens* annex och *Lands* prestgäll. Dessa skidor äro temmeligen långa, 9 à 10 fot, $3\frac{1}{2}$ tum breda och icke synnerligen tjocka, så att de blifva mycket smidiga och elastiska under loppet. Virket är oftast furu. Allteftersom man kommer längre mot vester bli skidorna kortare och bredare, således i *Numedal* och *Hallingdal* blott 8 fot långa och ända till 4 tum breda. Äfven här tillverkas skidorna vanligast af furu.

I *Telemarken* och på *Vestlandet* deremot göras skidorna nästan uteslutande af löfträ, helst ek och rönn, samt ännu kortare, ända till blott 7 fot långa, men breda, så att de proportionsvis bära lika så bra, som de längre nordanfjäliska skidorna.

Lapparne, som i sina under största delen af året snöbetäckta polartrakter mer än andra ha behof af skidor, bruka lika långa, temmeligen korta (7 à 8 fot långa), breda skidor, med rund rand på undersidan; men med den egenhet, att skidornas ytterkanter äro afrundade, så att de lätt slingra, men deremot glida så mycket lättare i lös och kram snö. Skidans bakre ända är också af samma orsak en smula afrundad och uppåtböjd.

De nordanfjäliska, såväl som Lapparnes skidor, ha i allmänhet en uppstående smal rygg längs midten ofvanpå — utom litet framom och bakom horken, der foten sättes på skidan. Detta bidrager väsentligen till skidornas styrka, men gör dem också styfvare, än de blifva utan sådan rygg.

Öfverhufvud synes såväl formen som trävirket stå något i förbindelse med de lokala egendomligheterna på stället, der skidorna begagnas, liksom vanan betingar smaken för de många olika slagen skidor och färdigheten i att bruka dem.

Skulle man karakterisera de olika trakternas skidor och framhålla deras väsendtliga egenskaper, torde man komma det rätta närmast genom att säga, att de nordanfjäliska skidorna — ungefär 3 tum breda, med 9 fots långskida och 8 fots andor — i allmänhet äro att föredraga, enär de under alla förhållanden torde erbjuda de flesta fördelarne.

På några ställen i Finnmarken och Österdalen brukas andoren eller högra skidan belagd med ren- eller skälskinn på så sätt, att håren följa skridten, när man skjuter foten framåt, men deremot hålla emot, när man vill föra foten tillbaka. Afsigten härmed är att underlätta gången uppför backe; men denna mindre väsentliga fördel uppväger knappast obehäglichheten af den större tyngden, som skidan härigenom får, och bruket af skinnbeläggning är, såvidt vi känna, i aftagande.

Föröfrigt förekomma ofta mindre förändringar i skidornas form, efter individuella åsigter och sätt att se. Vi ha sålunda sett skidor, hvilkas undersidor icke äro flata, utan bilda en jemn, svag urhålkning, djupast i midten, så att skidorna med kanterna skära djupt ned i snön. Afsigten var att begagna dem på hård snöskorpa. Randen under skidorna, der denna brukas, är också af omvexlande form, dels afrundad, dels skarpkantad. På somliga ställen finner man också två pa-

rallela ränder vid sidan af hvarandra. Meningen med ränderna är att stödja skidorna, så att de ej slingra åt sidorna; i mindre hårdt före eller lös snö bidraga de dock till att samla snö under skidan.

För dem, som dertill ha tillfälle, kunde det kanske vara att rekommendera som ändamålsenligt att nyttja olika slags skidor, allteftersom de befinnas passande till det förhandenvarande föret och andra omständigheter.

Alla skidor böra hafva goda horkar för att fästa dem vid fötterna. Sådana horkar göras vanligen af fyrdubbla vidjor, som dragas genom det på skidornas midt anbragta hål sålunda, att de två tjockaste delarne af vidjan bilda en dubbel ögla, hvori fotspetsen passar precis in, medan de två sista och smärtaste delarne läggas ned under fotsulan. Genom att trampa på denna bakre vidja uppstår nu en spänning eller bändning emot ofvannämnda ögla, som åstadkommér att den håller godt fast vid foten. Vidjan kan fodras med kläde för att icke gnaga foten.

Läderhorkar duga icke, dels därför att de töja sig i rätt väder, dels därför att de på innersidan afsätta is och då icke vilja hålla fast vid foten. Emellertid kan detta sista i väsentlig mån förhindras genom bruket af sockor utanpå stöflarna. Omkring horken och under foten pläga snö och is ofta afsätta sig, hvilket åstadkommer fotens glidning och ostadighet. Detta kan till en del förhindras och afhjelpas genom att belägga skidan på midten med björknäfver, skäl- eller renskinn, till 12 à 15 tums utsträckning, der fotens plats är.

Alla skidor böra vara uppåtböjda, d. v. s. på midten ungefär 1 tum upphöjda från marken; de göra derigenom bättre fart på slätten och pläga vanligtvis välta om på sidan, ifall de i en backe skulle slippa lös från foten. Detta gör skidmakaren på samma gång, han sätter skidorna i böjning för att få spetsarne uppåt. Denna böjning framtill på skidorna bör vara 6 à 8 tum hög och begynna 1 à $1\frac{1}{2}$ fot från spetsen, hvarigenom den blifver både stark och smidig.

Vestanfjälls göras skidorna också allmänneligen ända till 1 tum bredare framtill än baktill, så att t. ex. *Numedals-skidan* är blott 3 tum bred i bakre, men 4 tum bred i främre ändan, der spetsarnes böjning begynner. I mindre grad är detta också fallet med *Landsskidan*.

Skidan är vanligtvis en smula tyngre framom än bakom horken; men den kan också gerna balancera. Baktung bör skidan aldrig vara.

Till skidan hörer staf som ett nödvändigt tillbehör. Skidstafven bör vara minst 6 fot lång, af starkt och lätt trä. Askträ gifver en stark, men tung staf. Af lång, fin och hel fjällgran får man de bästa skidstafvarne. I öfversta ändan göres stafven något spadformig för att dermed rensa skidorna från snö och is. I den nedre ändan fästes en jernpik och 3 à 4 tum ofvanför densamma en stark trissa, helst i form af en afkortad kägla, för att dermed skrapa och hålla igen i *branta backar*. Denna trissa skall

också göra motstånd, så att stafven ej sjunker *för djupt ned* i lös snö.

När man nu vill upptaga skidlöpning som en manlig öfning och idrott för gossar och ungdom, har man på en gång en den sundaste och raskaste lek, som kan finnas i vårt land; ty en skidtur i godt före erbjuder den bästa och starkaste motion för hela kroppen och öfvar rätt kraftigt muskler, nerver och lefnadsmod. Några vägledande vinkar torde dock vara nödvändiga för ungdomen och den ännu oöfvade skidlöparen.

Ett par goda skidor stå icke så genast att få blott genom att skicka bud till köpmannen. Ett kunligt öga bör utvälja dem; annars får man dem lätt skefva, qvistiga eller med andra brister, som inom kort göra dem obrukbara. Med en afbruten skida i djup snö och långt från folk befinner man sig i en dålig, att icke säga farlig, belägenhet.

Skidorna böra icke vara opropotionerligt små eller stora, utan någorlunda afpassade efter egarens storlek och vikt. Det följer af sig sjelft, att en tung person ej med samma lätthet uppbäres af ett par små skidor, som en lättare.

Förestående beskrifning på skidor gäller blott vuxna personer. Barn böra alltså hafva mindre skidor, afpassade efter deras vikt och krafter.

Icke oväsentliga omständigheter vid skidlöpning äro fotens och den öfriga kroppens beklädnad; ty en skidlöpare bör vara ledig och ogenerad i alla sina rörelser

och kan icke vara detta, utan att allt, ända från skidorna på foten till mössan på hufvudet, sitter tätt och väl, men utan att genera honom. Har man vanliga stöflar, kunna de godt begagnas i vidjehorkar, men på längre turer vilja dessa gerna gnaga foten och afsätta is, och i kallt väder fryser man med ensamt stöflar som fotbetäckning. Derfor äro ludna sockor utanpå stöflarna att anbefalla. Stöflar, som hafva höga och

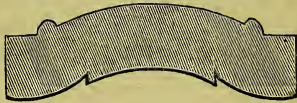
för
profilen.

Den allmänna Andoren.
 $\frac{1}{24}$

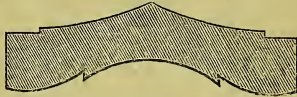
Tvärprofiler

i $\frac{1}{2}$ naturlig storlek.

Långskidan 20 tum framom tåbandet.

Snaasen-skidan (efter Schult).

Begge skidorna 16 tum framom tåbandet.

Den allmänna skidan (efter Roosen).

Begge, 15 tum framom tåbandet.

styfva skaft, smal gång eller höga klackar, äro isynnerhet olämpliga för skidlöpning, och man faller med dem lätt. Ju mera af hela foten, som kan hvila på skidan, desto bättre. Finska «Skalkomager» äro mycket ändamålsenliga vid skidlöpning. De äro breda, böjliga och gå uppåt i en spets, som stickes genom tåbandet, så att detta håller godt fast på foten. Sko- och snösockor, som nyttjas mycket i fjällbygderna, äro äfven mycket ändamålsenliga. Beklädnaden föröfrigt bör vara lätt och varm. Den starka rörelsen håller visserligen värmen vid makt; men så förekomma också hvilostunder, då man får frysa, om man är för tunnt klädd. Å andra sidan blir man genom för tung klädsel oförmögen till något raskt eller längre bruk af skidorna.

Till skidlöpning erfordras godt före. Bäst är det, när snön fallit jemnt och tätt samt under eller med senare inträffande köld, då man i så fall har en jemn snöbetäckning, på hvars yta skidan lätt glider, utan att likväl slingra. Skare och starkt sammanpackad snö är deremot farlig, enär man lätt slingrar och faller i backarne och då kan få en allvarlig skrapnäsa. Kram och blöt snö är också olämplig, emedan skidorna då beläggas med den våta snön och icke vilja göra fart.

Färdighet i att löpa på skidor uppnås blott genom flitig öfning, och reglor för, huru man skall lära sig bli en flink skidlöpare, äro icke att finna i böcker. Litet kan dock sägas äfven härom.

Det är en mycket allmän, men likaså felaktig åsigt, att en skidlöparens duglighet skall mätas efter

hans förmåga att löpa utöfver långa, branta backar och isynnerhet att göra halsbrytande hopp utan att falla. Intet är mera grundfalskt. Skidorna äro ett medel icke blott att komma godt och väl öfver backar, detta är i sanning deras minsta nytta; ty både på slätten och uppför backar skall skidlöparen komma hastigt fram, och den praktiska skidlöparen frestar ingalunda sina goda skidor eller riskerar att bryta sina lemmar genom dumdrigt löpande nedför tvära branter och farliga backar, som han med lätthet och utan synnerlig tidsförlust kan undgå. Det ser bra ut, när en rask karl gör ett käckt hopp nedför en brant lutning, det är sannt; men det skall vara måtta i att öfva sådana konststycken, som så lätt kunna medföra olycka, och det må erinras, att man icke erhåller något af fåglarnes natur, därför att man har skidor på fötterna. Låt den unge nybegynnaren få sig ett par lagom stora skidor, låt honom dermed göra först korta, sedan längre och längre spatserturer, hvarvid han får passera både utför och uppför lagom stora backar. Så småningom skall han då bli flink och förstå, huru skidorna och stafven under olika omständigheter bäst skola nyttjas.

I början bör man stå utan staf vid farten öfver mindre backar och vid små hopp; det gifver kroppen dess rätta hållning och jemnvigt. Stafven är visserligen ett nödvändigt hjälpmedel isynnerhet uppför backar, men den bör ej användas för mycket, enär detta tröttar i längden och beröfvar loppet utför backen både fart och behag. Utan staf torde man just icke kunna göra långa skidfärder eller komma fram i ett oländigt och

brant land. Den har sin användning i alla förhållanden, men bör, som sagdt är, nyttjas med måtta. Öfver baeke nyttjas den för att stödja kroppen och hålla den i jernvigt. Man lägger sig då något bakut på stafven och skrapar med trissan. Är marken kuperad bör man helst vända om stafven och skrapa med den öfversta ändan; ty man är annars utsatt för att trissan griper fast i någon ojämnhet och rycker skidlöparen baklänges. Öfver baeke bör stafven hållas med begge händerna snedt bakut på höger eller venster sida, allteftersom man är bäst van, så att man genast kan ha den färdig till att skrapa eller vända med, om så behöfves. Och bör man väl akta sig att hålla stafven i en oförsigtig ställning, då den vid fall kan göra allvarsam skada. På slätten hålles stafven i den ena handen och brukas väsendtligen som promenadkäpp. Vill man deremot riktigt öka farten, tager man den med begge händer och nyttjar den som pikstaf att skjuta efter med för hvart steg. Uppför baeke och vid vändningar brukas den till att stödja kroppen på den sida, dit man skall svänga skidan. Man bör därför öfva sig i att använda stafven lika bra på båda sidor.

Kroppens hållning blir olika allt eftersom man löper på slätt eller baeke. På slätten lutar man sig litet framåt, förer den högra (venstra) foten först litet framåt och skjuter efter med den venstra (högra), låter så skidorna ett ögonblick glida af sig sjelfva med den gifna farten, och fortsätter derpå igen på samma sätt. Fötterna lyftas ej från marken, utan brukas blott

till att skjuta skidorna framåt på snön. Skidorna hållas så mycket som möjligt i parallela linier, med så stort mellanrum, några tum, att icke tåbanden slå mot hvarandra.

Vid löpande öfver backe böjer man knäna något och sätter fötterna från hvarandra, ändatill ungefär 1 fot, så att hela kroppen får likasom en större grundyta och mindre höjd och alltså bättre kan bibehålla balancen. Vid hopp böra knäna och kroppen böjas ännu mera samman och stödjas med stafven i nedfallet, så att man strax kan vara färdig att räta upp sig och återvinna jemnvigten.

Uppför backen bör man kryssa sig fram på så sätt, att man går på sned så mycket att icke skidorna glida tillbaka. Här kommer stafven väsentligen till användning, och vid svängningarne kan man på stafven göra helt om och öfverhufvud hjälpa sig raskt fram till och med uppför ganska branta sluttningar.

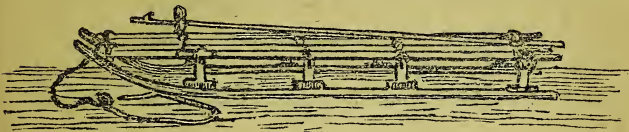
Påbundna skidor äro ej för nybegynnare i konsten; för den mera öfvade äro de deremot att rekommendera. Man är då långt mera herre öfver sina rörelser och sina skidor och förlorar dem icke, om man faller, hvilket är en väsentlig omständighet i aflägsna och folktomma trakter, i mycket djup snö. Vid militära manövrer är påbindning också ett nödvändigt vilkor. Faran är icke så stor, som den ovane gerna tror; ty när blott yttersta spetsen af foten — icke mer — sticker in i horken, och bandet anlägges lågt på bakkappan, lösgör foten sig nästan alltid från horken, när man faller.

Medan man som hufvudregel hos hvarje skidlöpare bör inskräpa försigtighet med att ej våga sig utöfver sin förmåga och att tillika se sig väl för på den terräng, han befar, så att han icke far upp emot gårds-gårdar och väggar, hvilket han med försigtighet hade kunnat undgå, så blir skärpt försigtighet nödvändig, när flere skidlöpare slå sig tillsammans och i sällskap bege sig af på en tur.

Det är en vacker och nöjsam lek, när flere slå sig tillsammans på en längre skidtur och gifva sig åstad med matpåsen på ryggen. De kunna då i godt före göra en både lång och angenäm färd. Men de böra i så fall organisera sig litet på militäriskt vis och välja sig en känd och kunnig anförare, hvars råd och anordningar iakttagas. När de löpa efter hvarandra öfver backar, bör det vara en ovilkorlig regel, att ingen sätter i väg, förrän hans förman kommit ända ned, så att någon sammanstötning icke riskeras. Vill man manövrera med exercis på skidor finnes reglor derför i «Skilober-exercitie efter Nutidens Stridsmaade af Oberst O. Wergeland.»

Brukar man skidorna flitigt, böra de tjäras en gång om året. Annars slites ett par furnskidor snart ut. Skidor af löfträ hålla längre ut och äro glattare. Om sommaren böra skidorna förvaras på en torr vind och läggas i spänning, så att de icke bli skefva eller mista sin böjning uppåt.

Med någon rätt kallar man den vanliga kälken «fattigmans häst»; men med än större rätt kan skidkälken så benämnas. I de bygder, der skidan är nöd-

vändig till dagligt bruk, är skidkälken fullkomligt likaså outhärlig; skida och skidkälke höra der tillsammans. I den djupa snön, «der icke en fågel har flugit», kunde den ensamme skogsboen omöjligen förskaffa sig sina förnödenheter för en lång vinter, såvida han icke hade skidkälken; han kunde utan den genom de väglösa skogarne och ödemarkerna icke få sitt mjöl hemtadt från qvarnen, sin ved från skogen eller sitt hö från fäbodarne. För fullständighetens skull bör skidkälken derfor också nämnas i sammanhang med skidan.

Skidkälken är en famn lång och deröfver, den är späd och lätt tillverkad, och medarne äro naturligtvis tunna som skidor samt något bredare. - De öfverliggande spjälorna äro som på andra kälkar förenade med medarne genom små uppstående «stödsor»; men då medarne äro för tunna för att stödsorna på vanligt sätt kunna fästas vid dem, äro stödsorna förbundne med små tråklossar, och dessa åter med sina tränaglar fästade vid medarne. Då dessutom alla de andra delarne af kälken blott med hjälp af vidjor äro inbördes förenade, så är den icke allenast lätt, utan också böjlig i sina sammanfogningar och kan tåla åtskilliga stötar

utan att bräckas; går den itu i någon af sina sammanfogningar, repareras den lätt med hjälp af täljknifven och en vidja.

När kälken nyttjas till att föra hö på och andra saker, som stiga högt i vädret, fästes främst på spjälorna en vidjehank, hvori lass-stången instickes; denna lägges öfver hela lasset och fastsnöres baktill med ett rep.

Skidlöparen kan icke draga sin kälke med handen; han har annat att göra med begge händerna — i den ena skidstafven, i den andra styrstången —; därför bör dragtåget bindas öfver den ena skuldran och bröstet. Medan dragtåget naturligtvis verkar i kälkens medellinie, är styrstången deremot fästad vid kälkens ena sida. Styrstången är lång och smal, i den ena ändan försedd med en gaffelformig klyfning; den föres genom en trång vidjehank, som är fästadt allrafrämst på kälkens venstra spjåla, och den gaffelformiga ändan fästes mot den främsta stödsan på venstra sidan. Styrstången har alltså två fästpunkter vid kälken, och med stången i venstra handen är alltså skidlöparen fullkomligt herre öfver kälkens rörelser; isynnerhet nedåt backar är styrstången nödvändig, för att icke lasset skall ränna för mycket på.

Uppför backar erbjuder skidstafven, men förnämligast den med djurskinn klädda andoren, god tjänst i de trakter, der detta slags skida begagnas, i det de styfva håren hindra skidan från att glida baköfver och tillåter skidlöparen att taga försvarligt spänntag med höger fot. Det är alltså förnämligast den ena foten

och andoren, hvarpå det här liksom vid vanlig skidlöpning på jemn mark beror, der det endast och allenast är spänntagen med den skinnbeklädda andoren, som förer skidlöparen framåt; han hvilar med hela sin tyngd på venstra skidan, som glider framåt utan att lyftas från marken och utan att taga del i fortkomstens beverkande.

Utför backar hålles kälken tillbaka med hjälp af styrstången, medan skidlöparen sjelf använder det vanliga medlet att stoppa farten, i det han kastar högra fotens häl på yttre sidan af skidan, trycker den ned i snön och låter den «skrubba».

Föröfrigt inses lätt, att alla större backar nödvändigt böra omringgås, då en man likaså litet kan släpa ett tungt lass uppför en brant sluttning, som behörigen hålla det tillbaka utför, när han går på skidor.

Skridskor.

För dem, som icke kunna gå på skridskor, vilja vi förutskicka den försäkran, att det, äfven sedan man är vuxen, icke är svårt att lära så mycket, att man med stort nöje, lätthet och trygghet kan röra sig bland en hop skridskoåkare. Är man först så långt kommen, skall färdighet i en stor del af de svårare rörelserna komma nästan af sig sjelf. Redan efter ett par dagars öfning skall man kunna gå fram och tillbaka, kanske till och med våga sig på att göra en liten svängning. Oafbruten öfning är den bästa läromästare, och de allraflesta, som gå på skridskor,

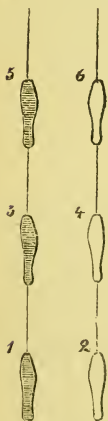
ha visst icke fått någon underrättelse om, huru man skall bära sig åt.

Nedanstående regler för huru man lättast lärer att komma öfver de svårigheter, nybeggynaren har att öfvervinna, tro vi dock skola befinnas ändamålsenliga, likasom mången redan flink skridskoåkare skall finna, att man kan göra mera med sina skridskor, än han hittills sjelf lärt eller sett gjordt.

Glidning framåt.

1. Bind skridskorna stadigt på.

Fig. 1. 1) Ställ dig med något framåtlutad kropp,

lätt böjda knän och styfva fotleder på isen;

2) låt fotbladen vara parallela och omkring $\frac{1}{4}$ aln från hvarandra;

3) skjut, *utan att lyfta* foten från isen, höger och venster fot ömsevis ($\frac{1}{4}$ aln) framåt;

4) skjut foten *långsamt* och öfverluta hvar gång så lugnt som möjligt kroppstyngden på den framskridande foten;

5) öfva begge fötterna lika mycket.

Man kommer icke långt eller hastigt fram genom denna öfning, men man får jennvigten i kroppen och den behöfliga styfheten i fotlederna. Med litet böjda knän menas icke *krokiga* knän.

* I alla teckningarne äro högra foten alltid ljus, venstra mörk.

2. Har du fått jernvigten i kroppen, så

- 1) ställ fötterna med tårna litet utåt och bibehåll dem i denna ställning under öfningarne 2 och 3;
- 2) skjut den venstra foten $\frac{1}{2}$ aln utåt, men utan att lyfta den från isen;
- 3) lyft den högra foten ett par tum från isen och ställ den vid sidan af venstra foten, när denna stannar;
- 4) skjut den högra foten $\frac{1}{2}$ aln utåt och sätt så den venstra till den o. s. v.

Fig. 2.

Hela hemligheten i denna öfning består i att sätta den stillastående foten intill — icke framom — den, på hvilken man glider fram. Sätter man den framom, har man ingen kraft att komma vidare.

Löpning framåt.

- 1) Ställ fötterna i en rät vinkel;
- 2) lyft venstra foten och gif den, i det du sätter ned den, en lätt fart framåt, medan du samtidigt på densamma öfverlutar kroppstyngden;
- 3) understöd denna fart till venster genom att låta högra skridskons innerkant stödja sig fast mot isen;
- 4) medan den venstra foten glider, lyfter du högra foten, sätter den ned med en lätt tryckning, när den venstra foten är nära att stanna. Kroppstyngden öfverlutas då på högra foten.

Bågar.

Skridskons innerkant är den, som vetter åt stortån, ytterkant den, som vetter åt lilltån.

Bågar utåt.

Fig. 3.

1. Enkel båge.

- 1) Stå med fötterna i rät vinkel;
- 2) kasta dig med en lätt svängning framåt och utåt till vänster så mycket, att venstra skridskon går på ytterkant;
- 3) tryck samtidigt ifrån med högra skridskons innerkant;
- 4) låt venstra skuldran så småningom komma fram och högra tillbaka;
- 5) sträck samtidigt det från början litet böjda venstra knäet;
- 6) för högra foten några tum från isen med något nedvänd tå, icke för långt från den glidande foten;
- 7) kasta om öfverkroppen, i det venstra foten är nära att stanna, och gå derefter på höger fot o. s. v.

På så sätt gör man alltså afvexlande bågar till höger och vänster på ytterkant.

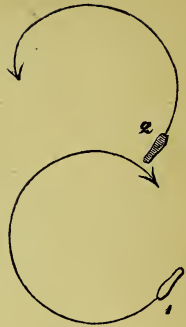

2. Half ring

göres på samma sätt som enkel båge, blott med den skilnad att kroppens vridning till sidan bör vara kraftigare. Alltså efter fig. 4:

- 1) högra foten glider på ytterkant, högra skuldran tillbaka, venstra fram och kroppen lutas öfver till höger;
- 2) venstra foten likaså med rörelser till venster.

Fig. 4.

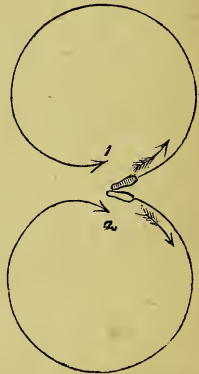

3. Åtta-tal.

Half ring göres snart till hel och sedan är åttatalet lätt. När ringen till venster (1) är nästan färdig, skjuter man med den glidande foten ännu kraftigt från, i det man samtidigt sätter högra foten på isen och tyngden öfverlutas på densamma.

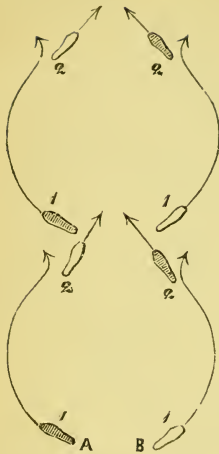
Är sålunda högra ringen färdig (2), sätter man ned venstra foten, och genom att så fortsätta, får man snart se ett tydligt åttatal på isen.

Fig. 5.

Bågar inåt.

Fig. 6.

1. Enkel båge.

- 1) Luta öfverkroppen utåt och till höger, medan venster skridsko glider på innerkant till höger (A 1);
- 2) håll jennvigten genom att låta högra foten med något krökt knä hänga litet ned vid sidan;
- 3) vänd öfverkroppen till höger, så att venstra skuldran kommer fram, högra tillbaka;
- 4) vid båge inåt på högra foten följes det motsatta sättet att gå framåt (B 1).

I fig. 6 är till lättnad inlagdt ett litet skridt 2 och figuren visar tillika, huru två skridskoåkare A och B kunna åka samman.

2. Sammanflätadt åttatal.

Fig. 7.

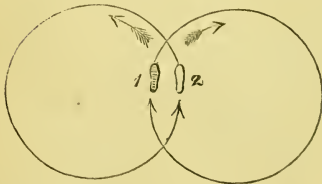
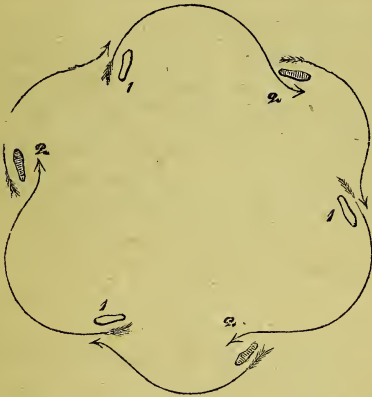

Fig. 7 visar, huru ett sammanflätadt åttatal uppkommer, men det är ej så lätt att göra; det fordras ett kraftigt tag och behändighet för att, efter fullbordad ring inåt på venstra foten, kunna göra ring utåt på högra.

Bågar inåt och utåt. Ros.

Rosen är sammansatt af bågar utåt (1, 1, 1.) och inåt (2, 2, 2). I teckningen har man gått med solen; man kan naturligtvis också gå mot solen.

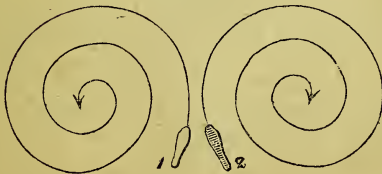
Fig. 8.

Bockhorn.

1 Fig. 9 visar bockhorn, gjordt med båge inåt på höger, och 2 likaså på venster fot. För att kunna

Fig. 9.

göra denna och följande figur bör man ha god fart. För att icke bågen skall löpa tillbaka i sig sjelf, bör man så småningom räta upp sig från den lutande ställningen.

Dubbelt bockhorn.

Figuren bildas, när man med full fart hastigt lägger högra foten öfver venstra eller omvändt och så iakttager, hvad förut är sagdt om bågar och bockhorn. Man bör lägga det ena knäet stadigt öfver det andra. För att göra bockhornet stort, ställer man det korslagda benet litet framom det andra och drar det därefter tillbaka, allt eftersom man vill hafva svängningen mindre.

Ormlinie.

Fig. 10.

Fötterna ställas parallela. I figuren 10 går den första bugtningen till venster; höger fot trycker då med inåtböjd fotled på skridskons innerkant, venster fot med utåtböjd fotled på skridskons ytterkant.

Skall brytningen gå till en annan sida, blifva rörelserna naturligtvis motsatta. Tager man anlopp med ett par kraftiga tag, torde begynnaren lättare utföra denna öfning.

Ormlinien kan också göras på ett ben. Den ena skridskon bör då brukas vexelvis på inner- och ytterkant.

Att slå öfver.

Fig. 11. Från 1 till 2 gör man en båge utåt på venstra foten, och högra foten sättes vid bågens ända öfver den venstra; derpå gör höger fot en båge utåt till 3, der den venstra ånyo nedsättes och gör en båge utåt o. s. v. På samma sätt slår man öfver med venstra foten.

Begynnaren bör lyfta foten någorlunda högt, i det han slår öfver, för att icke komma nära den andra foten och så kanske falla.

När två flinka skridskoåkare löpa vid sidan af hvarandra och slå öfver, den ene till höger, den andre till venster, ser det mycket bra ut.

Ring med öfverslag.

Man kan åka ring genom att göra öfverslag på följande sätt: man gör båge utåt med höger fot, sätter höger fot öfver till ett kort tag, gör åter båge utåt till höger o. s. v. Ju längre bågen är, desto större blir ringen. Gör man båge utåt med venster fot och sätter höger fot öfver, får man ring åt andra sidan.

Öfverslag till höger och venster.

Fig. 12 talar tydligt nog utan förklaring.

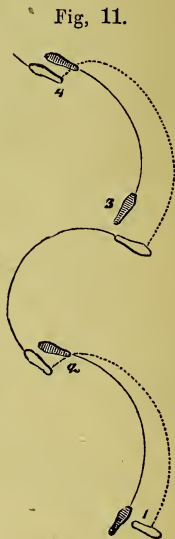
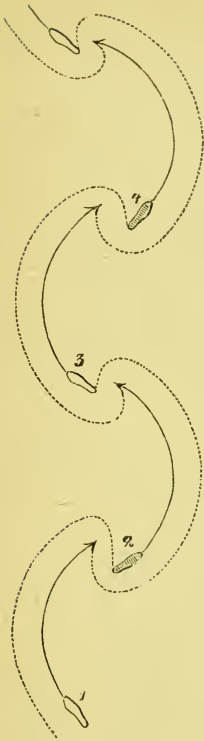

Fig. 12.

Gång bakåt. Ringlopp bakåt.

- 1) Stå, som när du skall gå framåt;
- 2) ställ höger fot bakom venster, så att båda bilda en rät linie;
- 3) lyft venstra foten och sätt den ned igen *på samma ställe* så att den hvilar på ytterkant;
- 4) gör på samma sätt med höger, så att den hvilar på innerkant;
- 5) fortsätt härmed.

Detta fötternas lyftande och nedsättande skall bringa dig till att gå sakta bakut till venster, då vi hafva förutsatt, att venstra foten står framför; till höger, om högra foten står framför.

Bågar bakåt.

Att göra bågar bakåt till höger och venster på innerkant skall efter detta nästan falla af sig sjelft. Det skall göra lättare för nybeggaren att gå några steg bakåt och så med höger fot göra båge bakåt på innerkant, medan kroppen håller till venster; är bågen nästan fulländad, sätter man raskt venstra foten på innerkant och låter kroppstyngden falla äfven till höger. Alltså

1—2 båge med höger ben bakåt på innerkant, 2—3 båge med venster fot bakåt på innerkant, derpå åter höger fot likaledes på innerkant o. s. v.

Bågar bakåt

till höger och venster på ytterkant.

Konsten med dessa bågar är, liksom med bågar framåt på ytterkant, att omvexlande öfverluta kroppstyngden till höger och venster, så att det blir möjligt att glida på ytterkant. Alltså först båge bakåt på ytterkant med hållning till höger, derpå kastar man kroppen till venster och gör båge på venstra fots ytterkant o. s. v.

Öfverslag baklänges.

När man gör öfverslag baklänges, sätter man icke den ena foten framför, utan bakom den andras häl.

Fig. 14 visar, huru man gör öfverslag baklänges på ytterkant. Medan högra foten gör båge bakåt på ytterkant (1—2), föres venstra foten (efter den utprickade linien) i en båge omkring höger fot och nedsättes vid 2, så att venster fots tå kommer att stå på höger fots yttersida; härifrån gör derpå venster fot sin båge på ytterkant o. s. v.

Fig 13.

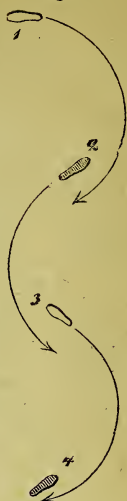

Fig. 14.

Fig. 15. Huru man gör öfverslag på innerkant, torde lätt förstås.

Vändning.

- 1) Tag anlopp framåt;
- 2) ställ fötterna vid sidan af hvarandra, så att skridskon hvarken hvilar på ytter- eller innerkant;
- 3) lyft dig hastigt upp på tåen och gör med lätt böjdt knä half vändning till höger eller venster. Vid 1 ansprång, vid 2 lyfter man sig på tåen; der göres halfvändning, och fötterna glida baklänges vid sidan af hvarandra.

Att vända på en fot är så mycket enklare, när man samtidigt vill stanna.

Sammansatta rörelser framåt och bakåt.

2 och 3

Fig. 16.

Se fig. 16. Från 1 till 2 göres med höger fot båge framåt på ytterkant, vid 2 öfverlutas kroppen från höger till venster, och der följer en båge bakåt på högra fotens innerkant. 3 göres af venster fot för att åter kunna sätta ned höger fot med 1.

I fig. 17 är 3 gjordt med venster fot. 1—2 båge framåt på ytterkant, från 2 båge bakåt på innerkant.

Fig. 17.

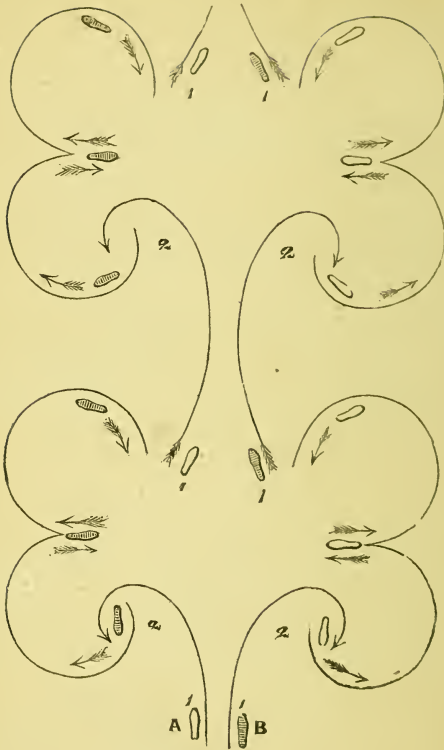

I fig. 18 (se följande sida) visar A huru $\mathcal{E}$ kan åkas i fortsatt sträcka med höger, B med venster fot. Hela figuren kan utföras af två skridskoåkare, som åka vid sidan af hvarandra.

Dubbelt $\mathcal{E}$

Fig. 19 (se sid. 131) utföres sålunda: 1—2 båge med höger fot framåt på ytterkant; 2—3 båge med höger fot bakåt på innerkant; 4—5 båge med venster fot framåt på innerkant; 5—6 båge med venster fot bakåt på ytterkant.

Fig. 18.

Tre-klöfver. (Fig. 20).

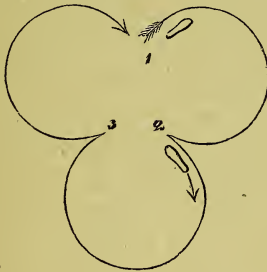
1—2 båge på höger fot framåt på ytterkant, 2—3 likaså bakåt på innerkant, 3—1 likaså framåt på ytterkant.

Vill man så fortsätta bör man ömsa fot vid 3 och sedan vexas vis bruka venster och höger fot.

Fig 19.

Fig. 20.

Någon allmän regel för, huru skridskor och deras remtyg böra vara beskaffade, låter sig icke gifvas. En vill nemligen ha dem så, en annan så; hvad man först har begynt med och vant sig vid, tycker man bäst om.

De skridskor, man här i landet hittills brukat, ha antingen varit hemmagjorda eller införda från Tyskland.

De hemmagjorda äro mycket långa, med smalt, lågt, starkt härdadt jern utan rand, samt framstående eller något uppböjd spets. De påbindas i allmänhet med bakkappor af läder och snören.

Dessa skridskor äro mycket ändamålsenliga på hård insjöis samt på knagglig is.

De införda skridskorna äro af så omvexlande utseende, att det föga gagnar att skriva derom. En väsentlig förbättring, som finnes på en del af de skridskor, som under de tvenne sista åren importerats, tro vi oss dock böra omtala.

I Londons skridskoklubb fick man för några år sedan skridskor gjorda, på hvilka jernet fortsättes bakom skrufven. Detta måste anses såsom mycket ändamålsenligt, då man derigenom kan bättre hvila på hälen. Tillika började man afrunda jernet baktill och borttog den långa onyttiga spetsen framtill. Allt detta är förbättringar, hvarpå vi vilja bedja dem vara uppmärksamme, som köpa skridskor.

Hurudan randen i skridskorna är, synes betyda mindre. Vid den stora kapplöpning, som i Mars 1866 föranstaltades af Kristiania skridskoklubb, vanns första priset i snabbåkning af en man, som brukade randskridskor med skarp kant. Han genomlöpte den 1500 alnar långa banan på 2 minuter och 1 sekund.

Skridskokungen Jackson Haines' skridskor ha temmeligen bredt jern med en liten rand, som icke går alldeles ut till sidan.

Vi tro, att ett par goda skridskor böra vara afrundade fram- och baktill, ha temmeligen bredt jern,

som har en liten rand, som icke går ända till sidan. Jernet skall vara något bredare på midten än fram och bak. Påbindning med bakkappor och s. k. vestgötaband (på gammaldags sätt) anse vi för bättre än med remmar.

Fruentimmer böra ha skridskor med tåhättor af läder samt rem öfver vristen.

Det kan ej tillräckligt inpräntas, att man bör vara försigtig, när man går på skridskor.

Först bör man försäkra sig om, att isen är stark nog. Isynnerhet om våren, när det börjar regna och solen får makt, är det viktigt att alltid undersöka isens styrka. Dess tjocklek är nemligen då icke längre någon pålitlig måttstock för dess bärighet.

Har man gått sig varm, bör man icke lägga eller sätta sig på isen.

Mötas två skridskoåkare, skola de begge gå till höger. Bli en sammanstötning oundgänglig, bör man helst draga ansigtet tillbaka och mötas bröst mot bröst utan att gripa i hvarandra.

Kälke.

Huru en kälke skall vara beskaffad för att gå bra, d. v. s. glida lätt och rätt, låter sig i allmänhet icke sägas, enär detta beror på förets beskaffenhet. På lös väg går t. ex. en kälke med breda medar lättast, på hård isväg äro smala medar bättre. Men antingen en kälke skall brukas på isen, på den uppkörda, lösa lands-

vägen eller till fjälls som skidkälke, böra dess medar vara parallela, d. v. s. afståndet mellan medarne öfverallt lika stort, och medarne böra böja sig litet nedåt ungefär midt under, så att kälken icke hvilat på hela medens längd.

Är kälken för bred, går den icke bra, men är den för smal, är den lätt utsatt för att välta.

Kälkens medar böra vara beslagna med goda blankskurade stålstänger. Dessa stänger få icke vara skarpa på kanterna och de böra vara påskrufvade eller nådade sålunda, att skrufvarne eller naglarnes hufvuden icke sticka ut.

Hvarje gosse kan naturligtvis åka kälkbacke, det är ju heller icke någon stor konst, oaktadt man som styrman på en kälke visserligen kan göra sin sak mera eller mindre väl. Det fordrar själsnärvaro och försigtighet, om det skall gå bra, när backen är lång och hal.

Det allmännaste är nog att styra på det sätt, att man skrubbar med hälen; men detta borde förändras. Bäst är det att styra med käpp. Det har många fördelar: kälken förlorar icke så mycket i farten, man sliter icke ut sina stöflar, och man är icke utsatt för att bryta benen. Det erfordras visserligen någon öfning, för att med säkerhet styra med käpp, men den är dock jemförelsevis snart förvärfvad och man har ju alltid att ta sin tillflykt till hälarne, ifall kälken ej skulle vilja lyda.

Käppens längd och tyngd bero naturligtvis på kälkens storlek.

För dem, som aldrig styrt med staf, är det nödvändigt att tillägga, att stafven brukas som roder.

Man har många slags kälkar, men blott få af dem ha särskilda namn; skidkälken ha vi omtalt under «skidlöpning». Om karmkälken är intet annat att säga, än att den har en karm eller ett uppstående ryggstöd bak. Brädkälken är det enklaste slags kälke och består blott af tre sammanslagna bräden, sålunda att två bräden bilda medarne, som antingen äro utan beslag eller blott beslagne med jernband, och det tredje brädet bildar sätet.

Der man icke har goda naturliga backar, brukar man uppföra s. k. rutschbanor, d. v. s. man bygger upp liksom broar och belägger dem med snö eller öfverspolar dem med vatten, när det fryser. Sådana inrättningar behöfver man ej här i landet, der man har mer än nog af backar.

En karusell på isen gör man på det sätt, att man låter en stock frysa fast i isen med den ena ändan. I den ändan, som står upp öfver isen, fästes en stark jernplugg eller tapp. I midten af en mycket lång stång gör man ett hål, som bör beslås med jern. Stången lägges upp på ändan af stocken, så att tappan går in i hålet. Derefter binder man en eller flera kälkar fast i hvar ända af stången. När denne drifves rundt om tappan, följa kälkarne med och de kunna med jemförelsevis liten ansträngning bringas till att gå mycket hastigt.

Snöskridskor

böra icke heller glömmas. De äro egentligen blott ett par ganska korta kälkmedar, dem man binder under fötterna på samma sätt, som vanliga skridskor. De kunna endast nyttjas på mycket hårdt tillkörd eller isbelagd väg. Man kommer just icke särdeles hastigt fram på dem, men det torde vara en temmeligen god föröfning för vanlig skridskoåkning. Man lär i alla fall att hålla foten styf vid fotleden.

Snöskridskor göras ofta blott af granträ och beslås under med jernband.

Snöboll. Snöfästning. Snögubbe.

Vi började arbeta på en snöfästning före jul och byggde på den hela vintern. Först var det blott en snömur, som omgaf ett temmeligen stort fyrkantigt rum, sedan tillkommo hvalf och dörrar och slutligen satte vi en vägg i midten af fästningen och byggde derefter tak öfver hela öppningen. Der rullades mången stor snöboll och bars mångt ämbar vatten för att väggar och tak skulle blifva starka. Att skottgluggar icke fattades är något, som säger sig sjelft.

Trots allt vårt arbete med taket, föll dock en, som hade krupit upp derpå, tvärt igenom och rätt ner i vår rustkammare, som vi kallade den. Men denna olycka var blott en uppmuntran att arbeta vidare. Den återstående delen af taket blef förstärkt, gjord bombfast, mente vi; men till hålet byggde vi en trappa

ini fästningen och kunde sedan lätt komma på taket, hvarifrån fästningen lätt kunde försvaras, om fienden skulle infinna sig.

Den ena förändringen och förbättringen förde emellertid den andra med sig, och falluckan i taket, som en af våra vänner qvickt kallade uppgången, gaf oss anledning att bygga ett bröstvärn omkring taket.

Nu ansågo vi oss vara utmärkt väl rustade, och det var tal om, att vi skulle dela oss i två partier, hvaraf det ena skulle försvara, det andra angripa fästningen; men det blef icke något af, mest derföre att vi till fästningen hade använt all snö i gården.

En morgon, när vi kommo ut, hade det snöat under nattens lopp, och snön var kram. Nu måtte det väl kunna bli en träffning af. Fyra af de äldste gossarne rullade några mycket stora snövältar in i fästningen, togo med sig ett par af de mindre gossarne och stängde öppningen med en gammal dörr.

En liten stund derefter kommo de fyra upp på taket och började kasta snöboll på oss, som stodo utanför. Vi blefvo öfverraskade, men härmed var då också kriget förklaradt.

Vi voro icke sena att svara med snöbollar, men vi hade dock ingen framgång, ty de belägrade voro de äldste, kastade och träffade väl och hade dessutom öfvervigten genom att stå så högt. Hårtill kom vidare, att de hade två kamrater inne i fästningen, som icke hade annat att göra, än att krama snöbollar af de stora snövältarne och lemna dem upp genom hålet i taket.

- Vi blefvo således bortdrifne från fästningens närhet, och kampen fortsattes med skott på långt håll, som icke gjorde någon af parterne synnerligt men; men vågade en af oss sig längre fram mot fästningen, kunde han vara säker på att bli träffad af en snöboll.

Vi slogo våra hufvuden tillsammans och rådplögade om, huru vi skulle kunna drifva försvararne ned från taket och in i fästningen. Slutligen kom en med ett förslag, som vann bifall.

Vi rullade samman fyra temmeligen stora snövältar, som fyra gossar togo på hufvudet. Sålunda rustade gingo de mot fästningen, hvars försvarare nu icke kunde träffa dem annat än på benen, och det gjorde icke stor skada. Skyddade af dessa fyra, som gingo arm i arm, följde vi andra efter och bombarderade på nära håll de belägrade. Vi läto snöbollar hagla på dem och dref det verkligen derhän, att de måste bocka sig ned under bröstvärnnet. Det blef jubel!

När vi hade afskjutit alla våra snöbollar, måste vi åter tillbaka, för att hemta flera, och vi blefvo då alltid förföljda med snöbollar från fästningen.

Våra sköldar, som vi kallade de fyra gossarne med snöhufvorna på, stodo der emellertid och gjorde oss god tjenst, när vi kommo tillbaka. Vi hade ännu en gång drifvit besättningen ned bakom bröstvärnnet och måste tillbaka för att hemta flera snöbollar, då vi — som bäst sysselsatte härmed — hörde ett dundrande hurra från fästningen och derpå sågo våra fyra sköldar komma springande tillbaka, allt hvad de kunde.

En från fästningen hade nemligen gjort utfall och ryckt snöhufvorna af alla våra «sköldar», som sålunda voro helt och hållit gifne till pris åt de säkert träffande snöbollarne från fästningen. Innan vi kommo till undsättning, var den dristige fienden åter välbehållen inom fästningen.

Omkring denna fästning utkämpades sedan mången häftig kamp, och det förminskade icke vår ifver, att försvararne hade satt en snögubbe uppe på taket. Den blef isynnerhet målet för våra snöbollar, ty den var gjord så, att den stod och pekade fingret åt oss. Sedan har jag riktigt nog kommit att tänka på, att snögubben blott var uppsatt för att afleda våra snöbollar från de belägrade till snögubben. Den tog ingen synnerlig skada af att få en snöboll, om det också var rätt på näsan. Slogs näsan af, satte man blott en ny på.

När man kastar snöboll har man nog lof att bli ifrig, men man bör aldrig bli vred. Det hela är ju en lek. Man bör icke göra sina snöbollar onödigt hårda, än mindre kasta isklumpar. Det är ingen förtjenst i att onödigt utsätta sig för att träffas — aldra minst i ansigtet — man bör därför vända ryggen till, när man gör sina snöbollar, och hålla den venstra armen upp, för att skydda ansigtet, när man kastar, för att sålunda fria sig sjelf från en onödig smärta och sina kamrater från obehagligheten att göra någon

skada. Man bör naturligtvis aldrig kasta efter ansigtet, men skulle man bli träffad, måste man med lugn fördraga det.

~~~~~

